

**Міністру освіти і науки України
Сергію ШКАРЛЕТУ**

**Копія: Директору Департаменту атестації
кадрів вищої кваліфікації МОН
Світлані КРИШТОФ**

**Копія: Голові експертної ради МОН
з історичних наук
Івану ПАТРИЛЯКУ**

**Копія: Голові Національного агентства
із забезпечення якості вищої освіти
Сергію КВІТУ**

Шановний пане Міністре!

24 грудня 2021 р. на засіданні **спеціалізованої вченої ради Д 27.053.01** в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі **Стасюк Олесею Олександрівною** була захищена докторська дисертація на тему: “Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР”. Рішення про присудження наукового ступеня доктора історичних наук було ухвалено присутніми на захисті членами спецради одноголосно.

Проте аналіз текстів дисертації, автореферату, а також наукових праць, у яких апробовано результати дослідження, засвідчив неприпустимі порушення низки нормативно-правових актів та кваліфікаційних вимог, що унеможливило присудження авторці наукового ступеня доктора історичних наук.

1. У дисертації виявлені **численні випадки плагіату** (див. *Додаток 1*).
2. У дисертації сфальсифіковано інформацію про кількість статей, які, згідно з пунктом 2.1. Наказу МОН України від 23.09.2019 р. “Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук”, мають розкривати основний зміст дисертації. Із 24-х зазначених у дисертації та авторефераті наукових праць 10 статей присвячені

зовсім іншій тематиці. У них не просто відсутнє дослідження інституту “уповноважених”, але й взагалі не йдеться про них. Це такі публікації (бібліографічні описи наведені за авторефератом):

1. Стасюк О. Перспективи меморалізації теми Голодомору в музейному просторі. *Українознавство*. 2018. №4(69). С. 80–88.
2. Стасюк О. Сприйняття Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. в незалежній Україні: політичні кроки та освітні уроки. *Література та культура Полісся*. Серія «Історичні науки». 2018. Вип. 92. № 10. С. 214- 231.
3. Стасюк О. Вплив тривалого голодування на людину та трансгенераційні наслідки Голодомору-геноциду. *Народна творчість та етнологія*. 2019. №4 (380). С. 16–23.
4. Стасюк О. Український Голодомор-геноцид 1932-1933 рр. як новий наратив і колективна травма Європи. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 142 (№3). Ч.1. Історичні науки. С. 78-81.
5. Стасюк О. Проблема оцінки демографічних втрат України внаслідок Голодомору-геноциду у контексті деяких новітніх досліджень// *Гілея: науковий вісник*. - К.: «Видавництво «Гілея», 2020, Вип. 156 (№ 5). С.118-123.
6. Стасюк О. Партійні документи як доказ організації злочину геноциду українців 1932-1933 рр. // *Гілея: науковий вісник*. - К.: «Видавництво «Гілея», 2020, - Вип. 157 (№ 6-9). Ч.1. Історичні науки.- С.124-130.
7. Стасюк О. Перша колективізація у Прикарпатті (1939-1941). *Етнічна історія народів Європи*: збірник наукових праць. 2011. Вип. 36. С. 98-101.
8. Стасюк О. Переваги та недоліки висвітлення теми Голодомору зарубіжними дослідниками. *Народна творчість та етнологія*. 2018. №5 (375). С. 28-39.
9. Stasiuk O. On the perpetrators list compilation of the Holodomor-Genocide of the Ukrainians: party-state nomenclature and employees repressive punitive bodies. *Skhidnoievropeiskiy Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2021. 18. P. 135-147. Doi: 10.24919/2519-058X.18.226549
10. Стасюк О. «Голодомор-геноцид» як категорія полідисциплінарного історичного дослідження подій 1932-1933 років в Україні. *Етнічна історія народів Європи*: збірник наукових праць. 2018. Вип. 56. С. 106-113.

3. Дослідження не містить наукової новизни, не має теоретичного й прикладного значення та не відповідає низці інших кваліфікаційних вимог, які висуваються до докторських дисертацій.

Прикметно, що дисертантка не спромоглася підвести теоретичне підґрунтя навіть під ключове поняття своєї кваліфікаційної праці –

“уповноважені” чи “інститут уповноважених”. Через нерозуміння цього ключового терміну вона неодноразово використовує його при характеристиці явищ та подій 1920-х років. Тоді як найбільш застосовне до такого визначення речення з її дисертації (“ототожнення самого історичного поняття «інститут уповноважених» з організаторами Голодомору-геноциду надає обраній темі дисертаційного дослідження активного смислового сенсу” – див. с. 25 дисертації) засвідчує, що це поняття – феномен доби Голодомору.

4. Дисертантка сфальсифікувала стан дослідження проблеми, а відповідно, й ступінь наукової новизни дисертації (див. *Додаток 2*).

5. Джерельна база дисертації фрагментарна і хаотична, не відповідає критеріям самодостатності та комплексності. Це унеможлиблює проведення якісних досліджень і досягнення вірогідних результатів (див. *Додаток 3*).

6. Дисертантка сфабрикувала ступінь власного внеску в питанні введення до наукового обігу історичних джерел, видаючи оприлюднені дослідниками в археографічних публікаціях документи за такі, що були виявлені нею в архівах (див. *Додаток 4*).

7. Дисертантка сфальсифікувала дані про те, що дисертація містить результати її власних архівних досліджень. Чимало архівних посилань “запозичено” нею із документальних збірників та чужих праць разом із сплагіаченими текстами. Відповідно, до *Списку використаних джерел та літератури* внесені дані про архівні справи, з якими дисертантка особисто не працювала. Дисертантка видала чужі результати архівних пошуків за свої (див. *Додаток 5*).

8. Текст автореферату спотворює реальний стан дослідження дисертанткою проблеми і не відповідає змісту дисертації. Висновки у розділах самої дисертації не завжди відповідають змісту розділів (див. *Додаток 6*).

9. Матеріал у дисертації викладений поверхово, принцип самодостатності не дотриманий. Дисертантка оминула численні аспекти проблеми функціонування інституту уповноважених, не розглянула

регіональні особливості на рівні областей і районів, внаслідок чого дослідження не може вважатися системним та таким, що розв'язує порушену наукову проблему.

10. Текст дисертації значною мірою є набором багаторядкових цитат із різних постанов, директив, листів та рішень, що розташовані у більш-менш хронологічній послідовності. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук передбачає наявність аналітичної й теоретичної складових, натомість представлений текст є компілятивним конспектом праць попередників, із суцільним цитуванням замість аналітичного викладу, що засвідчує низький фаховий рівень його автора (див. *Додаток 7*).

11. Дисертація перенасичена положеннями й висновками, які не спираються на базові дослідження, відповідно, не можуть вважатися вірогідними. *Розділ 2. Україна на початку 1920-х рр.: трансформації та деформації соціальної структури* (с.109–155) взагалі не стосується теми дисертації.

12. У тексті неприпустимо багато фактологічних помилок, виявів елементарного нерозуміння аналізованого матеріалу. Це засвідчує нефаховість дисертантки і фактично її необізнаність як із темою дослідження, так й з історичним періодом загалом (див. *Додаток 8*).

На підставі Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності” від 30 березня 2021 року № 1369-IX (стаття 28 пункти 5, 6, 7); абзацу 5 статті 31, статті 33 та абзацу 3 статті 34 “Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук” (Постанова КМУ України від 17 листопада 2021 р. № 1197) з огляду на виявлений у дисертації плагіат, невідповідність інформації про кількість статей, які відбивають основні наукові результати дисертації, а також фабрикацію особистого внеску **просимо провести додаткову експертизу дисертації** для скасування рішення спеціалізованої вченої ради Д 27.053.01 в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі про присудження Стасюк

Олесі Олександрівні наукового ступеня доктора історичних наук із позбавленням права повторного захисту цієї дисертації та застосувати передбачені чинним законодавством стягнення щодо спеціалізованої вченої ради Д 27.053.01 в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, а також її членів, наукового консультанта та офіційних опонентів по докторській дисертації О. О. Стасюк.

Доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
заступник директора
Інституту історії України НАН України

Геннадій БОРЯК

Доктор історичних наук,
член-кореспондент НАН України,
завідувач відділу історії України
20–30-х років ХХ ст.
Інституту історії України НАН України

Лариса ЯКУБОВА

Доктор історичних наук, професор,
завідувач відділу актової археографії
Інституту української археографії
та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України

Віктор БРЕХУНЕНКО

Кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
відділу історії України 20–30-х років ХХ ст.
Інституту історії України НАН України

Геннадій ЄФІМЕНКО

Кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник
відділу історії України 20–30-х років ХХ ст.
Інституту історії України НАН України

Оксана ЮРКОВА

Додаток 1

Виявлений плагіат у дисертації О.О.Стасюк “Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР” (Переяслав, 2021)

У Розділі 1. Історіографія, джерела та методологічні засади дисертації (с. 31–108) виявлений плагіат з двох видань:

1. Гудзь В. Історіографія Голодомору 1932–1933 років в Україні. – Мелітополь, 2019. – 1153 с.
2. Поршнева О. С. Междисциплинарные методы в историко-антропологических исследованиях: [Учеб. пособие]. Екатеринбург, 2005. – 136 с.

Обох книг немає у Списку використаних джерел та літератури. За нормальних обставин відсутність у списку монографії В. Гудзя свідчила би про елементарне незнання фахової літератури. Очевидно, у такий спосіб авторка сподівалася ввести в оману наукову спільноту.

Способом приховати плагіат стало незначне редагування текстів (банальна заміна деяких слів на синоніми, зведення двох речень в одне, переставлення місцями речень чи їхніх частин, переписування з оригінального абзацу лише його центральної частини чи, навпаки, тільки початкових і кінцевих речень).

Якщо з книги О. Поршневої абзаци нерідко плагіатилися один за одним, то у випадку з монографією В. Гудзя було використано метод “ножиць і клею”, коли взяті з різних частин книги оцінки доробку дослідників монтувалися в тексті дисертації поруч. Утім, достатньо випадків і, так би мовити, “короля” плагіату – принципу “слово в слово” – як виразного свідчення наявності в авторки аж занадто “високих професійних стандартів”. Крім того, О. Стасюк полінувалася перевірити посилання. Тому вона в кількох випадках продублювала помилки В. Гудзя. На таких випадках окремо наголошується у порівняльних таблицях.

Найбільше шокує плагіат з російського *навчального* (!) посібника. Звідти списано тексти до значної частини дисертаційного параграфу 1.3. *Теоретико-методологічні засади роботи* (с. 88–106). Іншими словами, методологічні засади і стратегію дослідження Голодомору-геноциду запозичено у росіян. Теоретичний

доробок західних інтелектуалів взято не з оригінальних текстів, чи, бодай, із західних або українських опрацювань, а з... російських підручникових інтерпретацій. Взято без жодних наукових застережень. Вершиною “майстерності” авторки стало розбавляння російських інтерпретацій фразами про Голодомор-геноцид.

Далі у порівняльних таблицях наводимо приклади виявленого плагіату.

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Гудзь В. Історіографія Голодомору 1932–1933 років в Україні. – Мелітополь, 2019. – 1153 с.
с. 38-39 Легітимізувала їхні дії, про що <i>зауважувала Г. Капустян, ухвала Політбюро ЦК ВКП(б) від 3 січня 1929 р., заохотивши до «надзвичайщини», формування атмосфери ненависті, яка переконувала номенклатурників у «класовій доцільності», власній захищеності з боку партійної системи та зверхності над «винуватим селом».</i>	с. 634 <i>Ганна Капустян (Кременчук) резонно зауважила, що ухвала Політбюро ЦК ВКП(б) від 3 січня 1929 року, яка налаштувала партію на розкол села і блискавичне проведення репресій щодо «куркульських терористів», розв’язала руки таким партійним функціонерам та активістам. Заохочена владою «надзвичайщина», атмосфера ненависті породжувала особливу поведінку номенклатурників, упевнювала їх у «класовій доцільності», власній захищеності системою і зверхності над «винуватим селом».</i>
с. 41 В. Гришко здійснив спробу <i>зробити узагальнення щодо його причин, організаторів та демографічних наслідків для України.</i> Додатковий доказ плагіату: О. Стасюк взагалі не обізнана з доробком В. Гришка, бо посилається у запозиченій тезі на працю, в якій немає ні слова про перелічені проблеми: (Гришко В. Молода Україна пореволюційного сорокаліття під Советами: Загал, огляд і деякі підсумки боротьби за молодь та боротьби молоді в підсоветській Україні за 40 років (1918–1958). Новий Ульм: Україна, 1958. 224 с.).	с. 304 Зокрема, В. Гришко не лише проілюстрував свою працю власними свідченнями про Голодомор, деякими радянськими матеріалами, а й <i>зробив узагальнення щодо його причин, організаторів та демографічних наслідків для України.</i>

с. 42 <i>Автор підтверджує свій висновок фактами про чистки П. Постишева і масовим відрядженням в Україну російських кадрів.</i>	с. 322 <i>Автор підтверджує свій висновок фактами про чистки П. Постишевим і масовим відрядженням в Україну російських кадрів.</i>
с. 42–43 <i>Хоча стаття К. Левченка й написана в публіцистичному стилі та не містить кінцевих висновків, проте рельєфно відображує головну тенденцію української історичної науки в еміграції розглядати Голодомор як сплановану акцію і складник імперської національної політики Москви.</i>	с. 323 <i>Відтак, стаття К. Левченка, хоча і написана в публіцистичному стилі та не містить кінцевих висновків, однак рельєфно відображує головну тенденцію української історичної науки в еміграції розглядати Голодомор як сплановану акцію і складову частину імперської національної політики Москви.</i>
с. 43 <i>Дослідник [І. Вовчук] вважає, що Голодомор 1932–1933 рр. був спланований кремлівським штабом, який очолював Л. Каганович. Скеровував «голодову облогу» П. Постишев, а виконували спеціальні бригади «25-тисячників» із російських кадрових комуністів. Як зазначив автор, попри достатній урожай, влада довела українських селян до голоду нещадною виїмкою продовольства, а щоб не допустити їх виїзду, у містах була проведена паспортизація. «25-тисячники» з допомогою «комбедівського» шумовиння, виконували пляни так, що й недопечений хліб вибирали з печі, забирали навіть насіння і все, що могло підтримувати життя селянства.</i>	с. 323 <i>І. Вовчук вважає, що голод 1932–1933 був спланований кремлівським штабом, який очолював Л. Каганович. Скеровував «голодову облогу» П. Постишев, а виконували спеціальні бригади «двадцятип'ятидесятичників» з російських кадрових комуністів. Як відзначив Автор, попри достатній урожай, влада довела українських селян до голоду нещадною виїмкою продовольства, а щоб не допустити їх виїзду, в містах була проведена паспортизація. «Двадцятип'ятидесятичники», з допомогою «комбедівського» шумовиння, виконували пляни так, що й недопечений хліб вибирали з печі, забирали навіть насіння і все, що могло підтримувати життя селянства»».</i>
с. 47 <i>В. Солдатенко наполягає на думці, що історична відповідальність має бути розподілена відповідно до місця, яке займає винуватець у партійно-урядовій ієрархії: «... від найвищої (Й. Сталіна та його московського оточення) до республіканської (С. Косіора, В. Чубаря, П. Постишева) та нижчих рівнів місцевої адміністрації – аж до низової, сільської ланки, а також підпорядкованих їм силових структур».</i>	с. 614 <i>В. Солдатенко хоч і не заперечив вину радянської влади, але розподілив її історичну відповідальність пропорційно до рівня прерогатив: «...від найвищої (Й. Сталіна і його московського оточення) до республіканської (С. Косіора, В. Чубаря, П. Постишева), та нижчих рівнів місцевої адміністрації – аж до низової, сільської ланки, а також підпорядкованих їм силових структур».</i>

Додатковий доказ плагіату: В. Гудзь, покликаючись на статтю В. Солдатенка помилково вказав сторінку 63, а треба 64. О. Стасюк вказує також помилково ту ж саму сторінку 63. (Солдатенко В. Трагедія тридцять третього: нотатки на історіографічному зрізі. <i>Національна та історична пам'ять</i>. 2012. №3. С. 3–92. С.63).	
с. 48 <i>В. Васильєв документально підтвердив, що очільники ВУЦВК Г. Петровський та РНК В. Чубар у першій половині 1932 р., на відміну від С. Косіора, виступили проти непомірних квот і методів хлібозаготівель у республіці, наголошуючи на допомозі голодуючим.</i>	с. 619 <i>В. Васильєв документально простежив, що у першій половині 1932 р. очільники ВУЦВК Г. Петровський та РНК В. Чубар, на відміну від С. Косіора, відкрито протестували проти непомірних квот та методів хлібозаготівель в республіці і просили допомоги голодуючим.</i>
с. 48 Були ті, у кого почуття справедливості та співчуття до знедолених перемагало страх, але, як доводить Г. Єфіменко, <i>ідейні переконання або страх втратити життя і кар'єру виявлялися більшими стимулами серед партійно-господарської номенклатури УСРР брати участь у смертельних для селянства хлібозаготівлях і репресіях.</i> Додатковий доказ плагіату: О. Стасюк у посиланні на статтю Г. Єфіменка повторює за В. Гудзем його помилково вказаний рік видання (видання вийшло у 2003 році, а у дисертації В. Гудзя, як потім і в дисертації О. Стасюк, воно датоване 2002), тобто позначене так: Єфіменко Г. Роль націонал-комуністів у голодоморі 1932–1933 рр. <i>Проблеми історії України: факти, судження, пошуки</i>, 2002. №7. С.276–284.	с. 623 Як доводить історик, <i>страх за своє життя і кар'єру або ідейні переконання спонукали більшість партійно-господарської номенклатури республіки взяти участь у смертельних для селянства хлібозаготівлях та репресіях.</i>
с. 49 У праці «“Чорна дошка”: антиселянські репресії (1932–1933)» Г. Папакін наголошував, <i>що від ЦК до райкомів відбувалося формування інституту уповноважених із хлібозаготівель, а в грудні 1932 р. був створений спеціальний</i>	с. 656 [Г. Папакін] <i>«Від ЦК до райкомів створювався інститут уповноважених із хлібозаготівель, а в грудні 1932 р. – спеціальний сільгоспвідділ в апараті ЦК ВКП(б). Ще з 1926 р., хлібозаготівельних</i>

<i>сільгоспвідділ в апараті ЦК ВКП(б). Із 1926 р. до хлібозаготівельних кампаній почали залучати органи ОДПУ.</i> Додатковий доказ плагіату: у посиланні на монографію Г. Папакіна О. Стасюк повторює за В. Гудзем сторінки 68–70 (Папакін Г. «Чорна дошка»: антиселянські репресії (1932–1933). Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 420 с. С.68–70). Однак вона опустила перше два речення з абзацу В. Гудзя, запозичивши лише решту два. А тому слід було посилатися на с. 69. Проте дисертантка залишила в силі сторінки, зазначені у книзі В. Гудзя.	кампаній були залучені органи ОДПУ, а з 4 січня вони дістали право арештів.
с. 50 Схожу думку знаходимо в доповіді О. Майборода. Вивчаючи прояви вислужування під час вчинення злочину геноциду українців, дослідник поряд із роллю «старших командирів» відзначив <i>участь «молодших командирів», керівників і членів бригад «буксирів», які відкрито грабували селян і вчиняли наругу над ними.</i> Також О. Майборода зазначає, що важливим є <i>положення постанови політбюро ЦК КП(б)У від 25 жовтня 1932 р., відповідно до якого відбувалася мобілізація на хлібозаготівлі активістів, членів партії, активних робітників і службовців профспілок. Сільський актив залякували репресіями проти «саботажників» і заохочували привілеями ситого життя номенклатури.</i> У тенета цих партійних маніпуляцій потрапляв переважно аморальний комнезамівський актив, який раніше використовували як привідний пас розкуркулення та колективізації.	с. 627–628 Олександр Майборода (Київ) нагадав, що крім «старших командирів» Великого голоду у війні державного режиму з народом на боці влади на районному рівні взяли <i>участь</i> колабораціоністи – <i>«молодші командири», очільники і члени бригад «буксирів», які безпосередньо грабували і твалтували село.</i> Вчений навів <i>положення постанови Політбюро ЦК КП(б)У від 25 жовтня 1932 р., якою мобілізувалися на хлібозаготівлі активісти, члени партії, активні робітники і службовці профспілок,</i> а також вказав на листопадові директиви Наркомюсту УСРР, спрямовані на викорінення «гнилого лібералізму», на організацію прошарку активу з колгоспників та бідняків, на використання агентури в селах. Як відзначив О. Майборода, <i>сільський актив був водночас заляканий репресіями проти «саботажників» та мотивований прикладами ситого життя номенклатури,</i> яка за свою старанність втрималася на своїх посадах. Тож найбільше <i>маніпуляціям влади, підживленими матеріальним заохоченням за рахунок односельців, піддавався здебільшого аморальний комнезамівський актив, раніше використаний як привідний пас розкуркулення та колективізації.</i>

с. 52 У роботі «Компартійно-державна номенклатура УСРР у 20–30-ті роки ХХ століття: соціоісторичний аналіз» М. Дорошко простежує <i>весь ланцюг впливу партійних «верхів» на «низи», а також зворотну реакцію окремих виконавців на «революцію зверху», злочинні дії уповноважених стосовно хліборобів під час заготівельної кампанії 1932 – 1933 рр.</i>	с. 623 Завдяки цьому історику вдалося простежити <i>весь ланцюг впливу партійних «верхів» на «низи» та зворотну реакцію окремих виконавців на «революцію зверху», дії її провідників та зловживання і злочини щодо хліборобів під час заготівельної кампанії 1932–33 років.</i>
с. 53 У своїх дисертації та монографії С. Свистович, <i>комплексно дослідивши систему громадських об'єднань в УСРР 1920-х – 1930-х рр., їхній правовий статус, організаційну структуру, фінансування і програмні засади функціонування</i>, зробив висновок, що вони на початку 1930-х рр. під дією тоталітарного режиму перетворилися на державний придаток, який використовувався задля <i>соціально-економічної і політичної трансформації українського села та приборкання протестних настроїв. Попри поодинокі випадки непокори, комнезами, товариства взаємодомоги, Робітземліс сумлінно, нерідко із власною вигодою, виконували поставлені завдання і тому причетні до організації злочину геноциду.</i>	с. 628 Степан Свистович (Київ) у шостому розділі своєї кваліфікаційної роботи, який має назву «Участь громадських об'єднань у аграрних перетвореннях 20-х–30-х рр. ХХ ст.» та окремій монографії детально висвітлив принципи і механізми участі громадських утворень в організаційній, господарській та ідеологічній роботі партії з <i>соціально-економічної і політичної трансформації українського села та приборканні протестних настроїв</i>. Вчений провів класифікацію та <i>комплексно проаналізував всю систему громадських об'єднань, що діяли в УСРР упродовж 1920-х – 1930-х років, встановивши їх правовий статус, організаційну структуру, фінансування, програмні засади функціонування</i>. Дослідник простежив як влада спрямовувала громадський рух від демократичної риторики до служби тоталітарному суспільно-політичному устрою дійшов висновку про перетворення їх на початку 30-х років на державний придаток. В роботі показано, що влада використала для тотального вилучення матеріальних ресурсів, реквізичійних продовольчих та хлібозаготівельних акцій, насамперед потенціал селянських громадських об'єднань <i>(комнезами, товариства взаємодомоги, Робітземліс)</i>. С. Свистович, як і інші дослідники, дійшов висновку, що <i>поодинокі випадки непокори антиселянській політиці більшовиків з боку членів цих організацій здебільшого</i>

	вони сумлінно, нерідко із власною вигодою, виконували поставлені завдання і тому причетні до організації голоду, що забрав життя 8 мільйонів українців.
с. 53 Аналогічну думку щодо окремої відповідальності <i>сільських активістів</i> за вчинення Голодомору-геноциду на місцях висловлюють такі науковці, як П. Григорчук та О. Мельничук. <i>Найактивнішими з них були члени КНС як соціальна опора режиму і складник радянського продовольчого апарату, мотивовані процентними відрахуваннями від зібраного ними хліба. Участь комнезамів у проведенні хлібозаготівельної кампанії восени 1932 р. – січні 1933 р., що стала однією із причин масових смертей, видається недооціненою деякими дослідниками.</i>	с. 629 Вінницькі науковці П. Григорчук та О. Мельничук переконують в тому, що поряд з союзним та республіканським керівництвом відповідають за штучний голод має лежати на їх «привідних пасах» – <i>сільських активістах, чи не найактивнішими з яких були члени КНС, задіяні як соціальна опора режиму та складова радянського продовольчого апарату і простимульовані процентними відрахуваннями від зібраного ними хліба. На цьому тлі видається недооціненою активна участь членів КНС у проведенні державної хлібозаготівельної кампанії в восени 1932 – січні 1933 р.</i>
с. 54–55 У публікації О. Єрмака чітко простежується зв'язок між заходами <i>позаекономічного примусу 1928 р., які особливого розмаху набули в 1929 р. із запровадженням «уральсько-сибірського» методу хлібозаготівель і посиленням репресій, та новою хвилею насильства над селянством у липні-серпні 1932 р.</i> На прикладі Полтавщини автор показує, як із <i>Полтави до сіл з метою «вибивання» плану зернопоставок відправлено 209 осіб керівного партактиву, 100 уповноважених, а в листопаді – ще 114 партійних активістів, 5000 членів ЛКСМУ та 250 робітників для проведення обшуків та вилучення збіжжя.</i>	с. 561 В іншій публікації О. Єрмака Голодомор 1932–33 рр. на Полтавщині розглянуто в контексті продовольчої політики більшовиків, починаючи із заходів <i>позаекономічного примусу 1928 р., які особливого розмаху набули в 1929 році із запровадженням «уральсько-сибірського» методу хлібозаготівельта посиленням репресій. ...</i> <i>Відображено нову хвилю тотального насильства над селянством в липні-серпні 1932 р., коли з Полтави в села для «вибивання» плану зернопоставок було відправлено 209 чол. з числа керівного партактиву, 100 уповноважених, а в листопаді – ще 114 партійних активістів, 5000 членів ЛКСМУ та 250 робітників – для проведення обшуків та вилучення збіжжя.</i>

с. 56 Дослідниця О. Лисенко розглядає масовий характер протестних настроїв серед керівництва середньої ланки на прикладі Чернігівського обкому партії ЦК КП(б)У. Серед іншого авторка <i>дослідила процес формування в 1920-ті рр. соціальної групи радянських сільських активістів, включаючи склад цієї нової формації, типи поведінки й методи роботи, які стали особливо жорстокими під час Голодомору-геноциду.</i>	с. 633 Олена Лисенко системно <i>дослідила процес формування у 20-ті роки соціальної групи радянських сільських активістів, включаючи склад цієї нової формації, типи її поведінки та методи роботи, які стали особливо жорстокими під час Голодомору.</i>
с. 56 <i>Миколаївські науковці наголошували, що до складу буксирної бригади зазвичай входили член сільради, активний комуніст, місцевий вчитель, 2-3 комсомольці. Досить часто до неї залучали одного із членів правління колгоспу, а на літніх канікулах – ще й кількох піонерів. Не обходилося і без «спеціаліста» з пошуку зерна, озброєного гострим і довгим металевим щупом.</i>	с. 633 Так <i>миколаївські науковці зазначають, що до бригад по вилученню збіжжя, названих людьми «буксирами» або «червоними мітлами» ввійшли тисячі сільських активістів під контролем обласних уповноважених. У буксирну бригаду, як правило, входили член сільради, активний комуніст, місцевий вчитель, 2–3 комсомольці. Часто туди в «буксири» залучалися і один із членів правління колгоспу, а на літніх канікулах – і кілька піонерів. Крім того, у кожній бригаді був «спеціаліст» із пошуку зерна озброєний довгим і гострим металевим щупом.</i>

<i>Стасюк О. О.</i> Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	<i>Поршнева О. С.</i> Междисциплинарные методы в историко-антропологических исследованиях: [Учеб. пособие] [Электронный ресурс] / О. С. Поршнева. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2005. – 136 с. – Режим доступа: http://hdl.handle.net/10995/33705
О. Стасюк на с. 93–94 текст абзац за абзацом повторює текст О. Поршневої (с. 28–30). Дисертантка лише викидає деякі речення останньої.	
с. 93 <i>Історична антропология як конгломерат переплетених між собою наукових напрямів (насамперед історії ментальностей (Франція), «нової культурної історії» (США), мікроісторії</i>	с. 28–29 Как общая ориентация исторического знания, «историческая антропология» <i>представляет собой конгломерат не имеющих четких границ, переплетающихся между собой научных</i>

<i>(Італія), історії повсякденності (Німеччина)), США), мікроісторії (Італія), історії повсякденності (Німеччина)), для яких характерне вивчення соціальних структур, їх сприйняття сучасниками у взаємодії та взаємовпливі, уможлиблює у процесі критичного переосмислення її засад використання інструменту «соціального мікроскопу» (П. Берк, Дж. Леві, Н. Девіс та ін.), з яким, на думку М. Копосова, пов'язують надії на створення нової парадигми соціальних наук.</i>	<i>направлений, прежде всего истории ментальностей (Франция), «новой культурной истории» (США), микроистории (Италия), истории повседневности (Германия)». «...»</i> <i>«Понимание исторической антропологии в ее современных воплощениях как направлений социальной (социокультурной) истории, для которых характерно изучение и социальных структур, и их восприятия современниками в их взаимодействии и взаимовлиянии, а также использование в качестве инструмента исследования «социального микроскопа» присуще П. Берку, К. Гинзбургу, Дж. Леви, Н. Дэвис, Х. Медику, И. Нарскому. Как отмечает Н. Е. Копосов, в условиях современного кризиса истории микроистория стала одним из основных интеллектуальных течений, с которыми в последние годы связывают надежды на создание новой парадигмы социальных наук».</i>
с. 93-94 <i>Акцентуючи увагу на істотних особливостях історичного явища, що вислизують під час макроаналізу, на стратегіях, виборі та інтерпретації «маленьких людей» (у випадку з Голодомором-геноцидом – на виконавцях та активістах), завдяки яким підтримуються режими, структури чи традиції, функціонують громадські інститути та відбуваються історичні зміни, на пріоритетному використанні мікроаналітичних процедур, залученні всіх без винятку доступних джерел та на аналізі взаємодії людей у контексті соціальних відносин, що детермінуються біографією або подією, дослідження геноциду українців у XX ст. можуть вийти на новий рівень.</i>	с. 29 Для микроистории характерны: - применение крупного масштаба исследования, позволяющего изучить существенные особенности явления, ускользающие при макроанализе; - внимание к стратегиям, выбору и интерпретациям «маленьких людей», благодаря которым функционируют общественные институты, происходят исторические изменения или поддерживается традиция; - анализ социального взаимодействия людей в контексте сети социальных отношений, выстраиваемых событием или биографией; - привлечение всех без исключения доступных источников, относящихся к объекту исследования; - экспериментирование с методами исследования и формой изложения материала при приоритетном использовании микроаналитических процедур.

с. 94

У цьому ключі з методологічного погляду важливим є підхід А. Людке в межах історії повсякдення, згідно з яким по-новому переосмислюється «дійова особа» *історії* – «проста» та «рядова» людина – всупереч історіографічній традиції з її соціологізаторськими схемами та вчинками «великих» людей. Саме «проста» людина розглядається тут як активний суб'єкт історії, тим самим вирішується одна з фундаментальних методологічних проблем, що стоять перед історичною наукою: вивчення взаємозв'язків між соціальними структурами і практикою суб'єкта. Своєю чергою на основі реконструкції цих взаємозв'язків розкривається шлях або контекст, відповідно до якого «учасники історичного процесу ставали – або могли стати – і об'єктами історії, і в той же час її суб'єктами/

Коментар. У цьому фрагменті авторка намагалася активно приховати плагіат шляхом скорочення запозиченого тексту та компонування речень з різних шматків останнього. Однак абзаци в О. Стасюк все одно йдуть у такому ж порядку, як і в О.Поршневої.

с. 29–30

Наибольший вклад в его разработку внес сотрудник Института истории им. Макса Планка в Геттингене Альф Людке. История повседневности как бы заново оценивает значение повседневного личного опыта индивида в формировании его представлений и поведения по сравнению с ролью политических и социальных структур. В соответствии с таким подходом «действующее лицо» истории – человек – рассматривается как ее активный субъект. Это противоречит историографической традиции, опирающейся на ту или иную социологизированную схему в изучении прошлого, либо рассматривающей деятельность «великих» людей и исключаяющей таким образом повседневность из своего видения. Центральными в анализе повседневности являются жизненные проблемы тех, кто в основном остался безымянным в истории, так называемых «маленьких», «простых», «рядовых» людей. Они составляли в то же время большинство участников исторического процесса, чья социальная практика определяла изменчивость и преемственность в истории. История повседневности позволяет решить одну из фундаментальных методологических проблем, стоящих перед исторической наукой: изучение взаимосвязей между социальными структурами и практикой субъекта. Это, в свою очередь, дает возможность на основе реконструкции этих взаимосвязей выявить «пути, следуя которым, участники исторического процесса становились - или могли стать - и объектами истории, и в то же время ее субъектами.

с. 102–103

Аналізуючи складні переплетення економічних, політичних та культурних процесів у межах теми Голодомору-геноциду з урахуванням «*нової соціальної історії*», *важливо звернути увагу на*

с. 33

На смену «*новой социальной истории*» *приходит новейшая, ориентированная на комплексный анализ субъективного и объективного, микро- и макроструктур в человеческой истории, превращаясь в своей*

зміни, що породжують новітній фокус, орієнтований на комплексний аналіз суб'єктивного та об'єктивного, мікро- та макроструктур у людській історії, яка по суті перетворюється на соціокультурну тією мірою, у якій реалізується її синтетичний потенціал. У теоретичному аспекті нова соціальна історія цього жахливого злочину проти української нації має спиратися на принципи сучасної філософської герменевтики, лінгвістики, теорії мови та дискурсу, тобто на підходи, які забезпечують методологічний синтез і реалізацію завдань міждисциплінарного дослідження. Велика роль тут відводиться вже згаданому мікроаналізу та історичному синтезу на соціальному мікрорівні.	основе в социокультурную в той мере, в какой реализуется ее синтетический потенциал*. В теоретическом отношении новая социальная история опирается на принципы современной философской герменевтики, лингвистики, теории языка и дискурса, т. е. подходы, создающие возможность осуществления методологического синтеза, реализации задач междисциплинарного исследования. Большая роль отводится микроанализу, историческому синтезу на микроуровне общества.
с. 103 У межах джерелознавчого аспекту досліджуваної проблеми важливо сконцентрувати увагу на вивченні джерел особистого походження, використанні нових джерел, що вимагають спеціальних прийомів і методів вивчення, таких, наприклад, як «дискурсивна квантифікація» – синтез прийомів контент-аналізу та дискурсивного аналізу під час вивчення наративних історичних джерел. Велике значення також мають групи джерел, які відображають безпосередні стосунки уповноважених та активу з державними й партійними інституціями. Серед них листи, звернення, заяви, скарги, особисті та персональні справи, судово-слідчі матеріали та інші документи подібного типу, що виступають джерелами для написання колективних біографій. У випадку з діяльністю уповноважених особливого значення набувають донесення про антиколективізаційні та антирадянські (антикомуністичні) настрої на селі, які систематично укладалися, а	с. 33 В источниковедении новой социальной истории делается акцент на изучении источников личного происхождения, использовании новых источников, требующих специальных приемов и методов изучения, таких, например, как «дискурсивная квантификация»*, без которой невозможно выяснить «что люди говорят, и что это значит»*. Большое значение имеют также группы источников, которые отражают непосредственные взаимоотношения людей с государственными и общественными институтами. Среди них письма, обращения, заявления, жалобы, личные и персональные дела, судебно-следственные материалы и прочие документы подобного типа, служащие источниками для построения коллективных биографий (просопографии). Для советского периода особое значение приобретают сводки и донесения о настроениях в обществе, систематически составлявшиеся различными политическими органами, материалы

<i>також матеріали перевірок, чисток, контрольних комісій, що формують уявлення про реальний, а не уявний стан справ.</i>	<i>проверок, чисток, контрольных комиссий и т. д., которые давали представление о действительном, а не мнимом состоянии общества.</i>
---	---

Плагіат виявлено і у всіх подальших розділах.

Крім того, до підрозділу 2.1. *Український соціум 1920-х рр.* у кінці дисертації наводиться кілька додатків, значна частина яких є чужим доробком, “запозиченим” для дисертації. Праці, які стали “донорами” для плагіату у цьому підрозділі, у списку літератури не згадуються, що свідчить про намагання авторки приховати плагіат.

<i>Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.</i>	<i>Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії / Навч. посіб. – К.: Атіка, 2004. – С.49–51 (подаємо того автора, текст якого вдалося знайти, але, як показав пошук, такий текст є і в інших посібниках з соціології).</i>
с. 109 Стійкість, згуртованість у будь-якому суспільстві забезпечують певні соціальні зв'язки, взаємодії, норми, правила. <i>У повсякденному житті соціальні зв'язки досягаються через соціальні інститути</i> (формальні й неформальні), <i>регламентацію регулювання стосунків, розподіл функцій та обов'язків учасників взаємодії і регулярність їхніх дій. Передаючись із покоління до покоління, норми, правила поведінки ставали колективною звичкою, традицією «...».</i> «Соціальні інститути обумовлювали нормованість поведінки людей, усіх суб'єктів соціальної дії, узгоджували їх прагнення, допомагали розв'язувати конфлікти, забезпечували стан рівноваги тощо». <i>Процеси утворення соціальних інститутів (інституціоналізації) складні й довготривалі...</i>	с. 49-52 Як відомо, соціальні відносини - основний елемент соціального зв'язку, який забезпечує стійкість, згуртованість груп. Як відомо, соціальні відносини - основний елемент соціального зв'язку, який забезпечує стійкість, згуртованість груп. [...]. <i>У повсякденному житті соціальні зв'язки досягаються саме через соціальні інститути, іншими словами, - через регламентацію регулювання взаємовідносин; чіткий розподіл функцій, прав, обов'язків учасників взаємодії та регулярність їх дій.</i> Відносини тривають так довго, як довго його партнери виконують свої обов'язки, функції, ролі. Щоб забезпечити стійкість соціальних відносин, від яких залежить буття суспільства, люди створюють своєрідну систему закладів, установ, що контролюють поведінку їх членів. <i>Передаючись із покоління до покоління, норми та правила поведінки і діяльності в</i>

	різних суспільних сферах ставали колективною звичкою, традицією. [...] Ці системи обумовлюють нормованість поведінки людей, всіх суб'єктів соціальної дії, узгоджують їх прагнення, встановлюють форми, способи задоволення їх потреб та інтересів, розв'язують конфлікти, на певний час забезпечують стан рівноваги в рамках того чи іншого суспільства. Процес утворення соціального інституту (інституціоналізації) досить складний і довготривалий, складається з кількох послідовних етапів...
--	--

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Маркова С. В. Соціально-демографічна характеристика українського соціуму (1924–1934 рр.) // Голод в Україні у першій половині ХХ століття: причини та наслідки (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947): Матеріали Міжнародної наукової конференції. Київ, 20–21 листопада 2013 р. – К., 2013. – С.273–280.
с. 114 Загрозливих масштабів набуло також поширення абортів: у 1925 р. в УСРР на 100 народжень припадало 69 абортів, причому в містах майже половина вагітностей закінчувалася абортom. Посилання: Курило І. Рингач Н. Особливості динаміки народжуваності у 30-ті роки ХХ сторіччя та її детермінанти. Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: причини, демографічні наслідки, правова оцінка: Матеріали міжнародної наукової конференції. Київ, 25–26 вересня 2008 р. Київ: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2009. С. 325–335. С. 326-327. Додатковий доказ плагіату: С. Маркова не уважно прочитала текст чи то просто не зрозуміла його. За І. Курило та Н. Рингач у	с. 273 Соціально-демографічною загрозою стало санкціоноване державою поширення абортів. У 1925 р. на сто народжень припадало 69 абортів, у містах майже половина вагітностей закінчувалися абортom [6, С. 326]. Посилання: Курило І., Рингач Н. Особливості динаміки народжуваності у 30-ті роки ХХ сторіччя та її детермінанти / І. Курило, Н. Рингач // Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: причини, демографічні наслідки, правова оцінка : Матеріали міжнарод. наук. конф. (Київ, 25–26 верес. 2008). – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 325–334.

1925 р. зафіксований низький рівень абортів, який вже за три роки збільшився у чотири рази. Однак І. Курило та Н. Рингач припустилися помилки: 69 абортів у 1925 році припадало на 1000 абортів, а не на 100. Цієї помилки С. Маркова не зрозуміла і тому обрізала текст, який без змін переписала О. Стасюк, пославшись при цьому на статтю І. Курило та Н. Рингач.	
с. 114 Як зазначав Ю. Корчак-Чепурківський, в Україні лише за 1925–1930 рр. <i>загальний рівень народжуваності зменшився більш ніж на чверть, а показник природного приросту населення – на третину.</i> Посилання: Корчак-Чепурківський Ю. О. <i>Подружність і народжуваність у жінок УСРР. Демографічні дослідження. Вип. 4.</i> Київ: Наукова думка, 1968. С. 66. Додатковий доказ плагіату: О. Стасюк посилається на датовані начебто 1968 роком матеріали 4 випуску заснованого у 1970 році видання “Демографічні дослідження”, 4 випуск яких вийшов у 1979 році. Ідентичний текст разом з помилкою у даті виходу однозначно засвідчує факт плагіату.	с. 277 «Протягом 1925–1930 рр. <i>загальний рівень народжуваності в УСРР зменшився більш ніж на чверть, показник природного приросту на третину</i> [6, С. 325]». Посилання: Курило І. Рингач Н. Особливості динаміки народжуваності у 30-ті роки ХХ сторіччя та її детермінанти..., які послалися також на Корчак-Чепурківського, але помилково вказали рік видання – 1968 замість 1978.
Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Маркова С. В. Суспільно-політичні зміни в українському селі у контексті формування комуністичної системи (1917–1933 рр.). Дис. ... докт. іст. наук. Кам’янець-Подільський, 2015. – 534 с.
с. 114 <i>У 1922 р. населення УСРР становило майже 26,0 млн осіб</i> (319). Посилання: 319. <i>Ведомости о количестве скота по губерниям Украины (1922 г.). ЦДАВО. Ф.27. Оп. 3. Спр. 863. 7 арк. Арк. 4.</i>	с. 237 <i>У 1922 р. населення УСРР становило майже 26,0 млн. осіб</i> [1104, с. 158; 9, арк. 4]. Посилання: 1104. Прибиткова І. М. Основи демографії : посіб. для студ. гуман. і сусп.

Додатковий доказ плагіату: перевірка справи із зазначеним шифром (ЦДАВО України. Ф.27. Оп. 3. Спр. 863) <i>de visu</i> показала, що цю архівну справу до 2022 р. дивилась лише С. Маркова (у 2013 р.). Дисертантка не лише сплагіатила текст, а й архівне посилання.	фак. вищ. навч. закл. / І. М. Прибиткова. – К. : АртЕк, 1995. – 256 с., іл. 9. <i>[ЦДАВО України. Ф.27. Оп.3.] Спр. 863. Ведомости о количестве скота по губерниям Украины (1922 г.), 7 арк.</i>
--	---

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Теслюк Р. Т., Андрусишин Н. І., Бачинська М. В. Особливості відтворення населення УСРР в 1920–1930 роках у параметрах демографічної стійкості // Регіональна економіка. – 2021. – № 2. – С.110–124.
с. 11 Перепис населення Російської імперії, <i>проведений у січні 1897 р., зафіксував на території українських губерній 21 013,7 тис. осіб, з яких 18,3 млн (87,2%) – селяни, 2,7 млн (12,8%) – містяни. У статевовіковій структурі населення помітне значне переважання частки дітей над часткою осіб похилого віку, інтенсивне зростання чисельності населення, порівняно коротка тривалість життя, що відповідало розширеному (прогресивному) типу відтворення населення.</i> Коментар: тут також сплагіачено додаток. Див. далі <i>додаток А. Рис.2.1.</i>	с. 112 Згідно з переписом, <i>проведеним у січні 1897 р., на території українських губерній, з яких у 1919 р. було утворено УСРР, проживало 21 013 723 особи, з яких 87,2% (18,3 млн) – сільське, 12,8% (2,7 млн) – міське населення. Статевовікова структура відповідала прогресивному типу відтворення населення – значне переважання частки дітей над часткою осіб у похилому віці.</i>
с. 118 <i>Статевовікова структура населення в 1926 р. в загальних рисах відповідає прогресивному (розширеному) типу, однак містить характерні риси наслідків негативних демографічних процесів (див. додаток А. Рис. 2. 2)</i> Коментар: Додаток А. Рис.2.2 на с. 486 є повним плагіатом (див. далі).	с. 113 <i>Загалом статевовікова структура населення в 1926 р. також відповідає прогресивному типу, окрім зниження чисельності дітей у віці до 11 років включно (рис. 2).</i>
с. 122 У 1930 й 1931 рр. відбулося подальше зменшення народжуваності, головню в селах. Незначною мірою зменшувалася й	с. 118 <i>Отже, у період 1924–1928 рр. щорічний природний приріст населення УСРР коливався в межах 644–689 тис. осіб (рис. 3). Починаючи з 1929 р. відбувається</i>

смертність населення, показник якої був майже однаковий для міст і сіл. Загалом у період 1924–1928 рр. щорічний абсолютний природний приріст населення УСРР фіксувався в межах 644–689 тис. осіб (див. додаток А. табл. 2.4.). Його повільне зниження відбувається 1929 р. внаслідок згаданих тенденцій зменшення народжуваності та зростання смертності. Таблиця 2.4. “Природний приріст населення УСРР у 1923–1931 рр., кількість осіб” як підтвердження сказаних слів (с. 488) Показники з діаграмою із сплагіаченої статті ідентичні. Джерела: 857. <i>Природний рух людности України в 1924–1929 рр. Статистика України. Серія 1. Демографія. Т. 4. Вип. 10. № 213. Харків, 1932.</i> 858. Природний рух населення України в 1924 році з оглядом природного руху населення перед світовою війною. Статистика України. Серія I: Демографія. Т. IV. Вип. 3. Харків, 1927. Додатковий доказ плагіату: В жодному з двох наведених джерел не може міститися даних за 1930–1931 роки, які у статті Р. Теслюка, Н. Андрусишин та М. Бачинської взяті з архівного джерела. Щоправда, ці автори теж не лише недостатньо ознайомлені із джерельною базою (вказані показники введені в науковий обіг ще у 1991 році). Вони також не вказали розміщення його на російському ресурсі http://istmat.info/ який було ними використано http://istmat.info/files/uploads/40532/rgae_1562.329.256_44-45.pdf?fbclid=IwAR0jiVI_rI9OFnPNPDLa6LnAbvEh_jfd0ndp4KjRHPXZ2xY4Mb1-bRse-AE Даний факт підтверджує плагіат О. Стасюк та фальсифікацію нею джерел, адже в них немає відомостей, які є у тексті дисертації та згаданій таблиці.	поступове його зменшення – посилилася тенденція до зменшення народжуваності та зроста смертність. Діаграма як результат (с. 118) Назва: <i>Рис. 3. Природний рух населення УСРР в 1924–1931 рр., тис. осіб.</i> Джерело: побудовано авторами за [28; 29, арк. 45] Посилання: 28. <i>Природний рух людности України в 1924–1929 рр. Статистика України. Серія 1. Демографія. Т. 4. Вип. 10. № 213. 1932.</i> 29. Естественное движение населения в УССР за годы 1927-1937. Российский государственный архив экономики. Ф. 1562. Оп. 329. Д. 256. Л. 44-45.
--	--

<i>Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.</i>	<i>Маркова С. В. Суспільно-політичні зміни в українському селі у контексті формування комуністичної системи (1917–1933 рр.). Дис. ... докт. іст. наук. Кам'янець-Подільський, 2015. – 534 с.</i>
с. 127 <i>М. Грушевський у грудні 1917 р. звернувся до рад селянських, робітничих і солдатських депутатів України з проханням підтримати земельні реформи Центральної Ради та допомогти в боротьбі з радянським урядом Росії, який погрожував оголосити війну УНР (342). У відозві та резолюції Всеукраїнського з'їзду рад у Києві (17 (4) – 19 (6) грудня 1917 р.) селянських, робітничих і солдатських депутатів було задекларовано підтримку політики ЦР та зазначено «про небезпеки, які становила влада РНК для України, зокрема через недотримання обіцянок щодо самовизначення, а також загрози кровопролиття, ... щоб ні одна рука селянина, робітника чи солдата не замахнулася на свого брата» (343).</i> Посилання: <i>342. Грушевський М. Промова на З'їзді рад селянських, робітничих і солдатських депутатів України, 6 (19) грудня 1917 р. Грушевський М. Твори: у 50 т. / редкол.: П. Сохань (голов. ред.), Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. Львів: Видавництво «Світ», 2007. Т. 4. Кн. 1. С. 81.</i> <i>343. ЦДІАЛ. Ф. 760. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 1.</i> Коментар: Дисертантка сплагіатила не лише текст, а й архівне посилання, що є фальсифікацією власного внеску.	с. 97–98 <i>Проте вже у грудні 1917 р саме до рад селянських, робітничих і солдатських депутатів України М. Грушевський звернувся з проханням підтримати земельні реформи Центральної Ради, а також за допомогою у боротьбі з радянським урядом Росії, який погрожував оголосити війну УНР [723, с. 81]. У відозві та резолюції Всеукраїнського з'їзду рад (1917 р.) селянських, робітничих і солдатських депутатів було задекларовано підтримку політики Центральної Ради та зазначено “про небезпеки, які становила влада РНК для України, зокрема через недотримання обіцянок щодо самовизначення, а також загрози кровопролиття” [89, арк. 1].</i> Посилання: <i>723. Грушевський М. С. [Промови на з'їзді рад селянських, робітничих і солдатських депутатів України, 6 (19) грудня 1917 р.] /М. С. Грушевський // Твори : у 50 томах / Редкол. : П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів : Світ, 2002. – Т. 4. Кн. 1. Серія “Суспільно-політичні твори (доба Української Центральної Ради березень 1917 – квітень 1918)”. – 2007. – С. 81.</i> <i>89. Центральний державний історичний архів України (м. Львів). Фонд 760. Степура Григорій (1881–1939), адвокат, член Української Центральної Ради, колекціонер, (1917–1931). Оп. 1. Спр. 8.</i>

	<i>Відозва та резолюція Всеукраїнського з'їзду рад селянських, робітничих і солдатських депутатів про перевибори Центральної Ради і висловлення їй довіри (1917–1918 рр.), 2 арк.</i>
с. 196–197 <i>Судових репресій не оминули окремі голови сільських рад, колгоспів, райвиконкомів, секретарі райкомів партії. За невиконання хлібозаготівельних планів місцеве керівництво звинувачували «в сільській контрреволюції». Зокрема, на бюро Кам'янець-Подільського райкому партії від 3 грудня 1932 р. розглядали «неприпустимі прояви куркульського опору в справі виконання хлібозаготівельного плану з боку окремих голів колгоспів, членів партії: Кубачевського, Слободяна, Сокола, Остяка, які лояльно поставилися до куркульської агентури та колгоспників-твердоздатчиків». Їхні справи було передано органам ГПУ.</i>	с. 233–234 <i>Судових репресій не оминули окремі голови сільських рад, колгоспів, райвиконкомів, секретарі райкомів партії, які без агресії намагалися втілювати в життя нові партійні рішення. За невиконання хлібозаготівельних планів місцеве керівництво звинувачували у сіль контрреволюції [238, арк. 106]. На бюро Кам'янець-Подільського РПК від 3 грудня 1932 р. розглядали “неприпустимі прояви куркульського опору в справі виконання хлібозаготівельного плану з боку окремих голів колгоспів, членів партії: Кубачевського, Слободяна, Сокола, Остяка, які лояльно поставилися до куркульської агентури та колгоспників-твердоздатчиків” [138, арк. 128–223]. Їхні справи було передано органам ДПУ.</i>

<i>Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.</i>	<i>Єфіменко Г. Статус УСРР та її взаємовідносини з РСФРР: довгий 1920 рік. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2012. – 367 с.</i>
с. 130 <i>Аби не допустити неконтрольованого процесу, ЦК РКП(б) 2 січня 1919 р. видав спеціальну директиву для місцевих організацій партії, у якій застерігав: «Ніхто із членів партії не може їхати на Україну для партійної або радянської роботи без дозволу ЦК» (350).</i> Посилання: 350. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 129. Арк. 1.	с. 69 <i>В республіку, здавалося б, спрямували лише перевірених і лояльних до центру діячів. 2 січня 1919 р. у спеціальній директиві ЦК РКП(б) наголошувалося: «Ніхто із членів партії не може їхати на Україну для партійної або радянської роботи без дозволу ЦК» (5).</i> Посилання: 5. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 129, арк. 1.

Додатковий доказ плагіату тексту та архівного посилання: директива, цитату з якої наводить дисертантка, була видана відповідно до постанови VIII Всеросійської конференції РКП(б) 12 грудня 1919 р., а не 2 січня 1919 р. Помилку Г. Єфіменка, який не відчитав правильну дату на фотокопії зазначеного архівного документа, повторила О. Стасюк.	
с. 131 ... Раднарком очолив Х. Раковський. На з'їзді рад <i>Х. Раковський виступив із доповіддю</i> про діяльність уряду, узяв участь у дебатах щодо української мови, виступивши проти введення державної мови. <i>«Ми покінчили з національними відмінностями, – стверджував новий очільник уряду. Ми висунули на авансцену світової історії великі класові відмінності, розділ Європи на держави вже зникає в темряві минулого, тепер поділ проходить не по кордонах, а він проходить по класах»</i> (352). Посилання: 352. <i>III Всеукраїнський з'їзд рад. Стенографічний звіт. З передмовою В. Затонського. Харків: Б.в., 1932. С. 78.</i> Додатковий доказ плагіату тексту та посилання: Бібліографічний опис видання неправдивий. На титульному аркуші видання чітко зазначено видавництво, яке Г. Єфіменко опустив, а дисертантка приписала “Б.в.” [Без видавництва]. Правильне бібліографічне посилання мало б виглядати таким чином: <i>III Всеукраїнський з'їзд рад: Стенографічний звіт. З передмовою В. Затонського. Харків: Видання Центрального архівного управління УСРР, 1932.</i>	с. 55–56 Зокрема, керівник українського уряду <i>Х. Раковський</i> у березні 1919 р. такими словами визначив своє ставлення до національного питання: <i>«Ми покінчили з національними відмінностями, ми висунули на авансцену світової історії великі класові відмінності, розділ Європи на держави вже зникає в темряві минулого, тепер поділ проходить не по кордонах, а він проходить по класах»</i> (2). Посилання: 2. <i>III Всеукраїнський з'їзд рад. Стенографічний звіт. З передмовою В. Затонського. — Х., 1932. — С. 78.</i>
с. 133 6 серпня 1919 р. сесія ВУЦВК ухвалила ліквідацію і наркомату військових справ зі	с. 76 Так, наприклад, на сесії ВУЦВК, яка відбулася 6 серпня, в радянському порядку було оформлено ліквідацію

звільненням з посади наркомвоєна <i>М. Подвойського</i> (358). Посилання: 358. <i>ЦДАВО України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 13. Арк. 34.</i> Додатковим доказом плагіату тексту та архівного посилання є повторення дрібної помилки Г. Єфіменка: інформація про звільнення М. Подвойського від обов'язків Наркомвоєна УСРР розміщена <i>на арк. 34-зв.</i>, а <i>не на арк. 34</i>, як вказано у книзі Г. Єфіменка 2012 р. та повторено у дисертації. Крім того, на документі (<i>арк. 34</i>) написано, що це <i>протокол «засідання ВУЦВК»</i>. Г. Єфіменко написав про <i>«сесію ВУЦВК»</i>, так само про <i>«сесію ВУЦВК»</i> йдеться у дисертації.	<i>Наркомвоєна УСРР: підтверджено звільнення з посади керівника цього відомства М. Подвойського</i>, а військові частини і управління УСРР передавалися напряду Реввійськраді РСФРР (32). Посилання: 32. <i>ЦДАВО України, ф. 1, оп. 1, спр. 13, арк. 34.</i>
с. 133 Після невдалої спроби відстояти ВУЧК, <i>політбюро ЦК КП(б)У ухвалило рішення: «Провести через Раднарком об'єднання Всеукраїнської та Всеросійської ЧК; доручити Лацису розробити відповідні інструкції»</i> (359). Посилання: 359. <i>ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 64.</i> Додатковий доказ плагіату тексту та архівного посилання: справа, що цитується, містить копії протоколів засідань політбюро ЦК КП(б)У від 15 червня до 17 серпня 1919 р. Документ, що цитується, є четвертою чи навіть п'ятою копією протоколу засідання політбюро ЦК КП(б)У від 14 серпня 1919 р. Оригінали (!) і копії протоколів політбюро ЦК КП(б)У зберігаються в ЦДАГО України, причому у кількох копіях. Зазвичай саме на ці справи і покликаються дослідники, адже логічно покликатись на оригінали протоколів із профільного архівосховища.	с. 74 Наступного дня цьому рішенню було змушене підкоритися <i>політбюро ЦК КП(б)У: «Провести через Раднарком об'єднання Всеукраїнської та Всеросійської ЧК; доручити Лацису розробити відповідні інструкції»</i> (25). Посилання: 25. <i>ЦДАВО України, ф. 2, оп. 1, спр. 12, арк. 64.</i>

У 2012 р. Г. Єфіменко послався на документ з непрофільного архіву. Це допустиме, але не зразкове посилання. Зовсім інша ситуація зараз. Вже з літа 2020 р. (тобто за півтора року до захисту докторської дисертації О. Стасюк) електронні копії протоколів засідань політбюро за 1919 р. доступні онлайн; сучасним добросовісним дослідникам необхідності у цитуванні копії протоколу політбюро ЦК КП(б)У з ЦДАВО України немає.	
с. 133–134 <i>Політбюро ЦК РКП(б) призначило 16 серпня 1919 р. Я. Петерса уповноваженим ВЧК при уряді УСРР. Він мав «провести через ЦВК України об'єднання ВУЧК з ВЧК» (360).</i> Посилання: 360. ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 1. Спр. 21. Арк. 1. Додатковий доказ плагіату тексту та архівного посилання. Можемо впевнено казати про плагіат, бо посилання 26 у роботі Г. Єфіменка 2012 р. (<i>Там само</i> [тобто, як зазначено у попередньому посиланні, ЦДАВО України, ф.2, оп.1], <i>спр.21, арк.1</i>) не є дійсним. Г. Єфіменко помилився, але не зі справою та аркушем, а із архівом, фондом та описом. В даному випадку мова мала б йти про посилання на РГАСПИ (<i>РГАСПИ, ф.17, оп.3, д.21, л.21</i>). Ймовірно, під час редагування Г. Єфіменко видалив якийсь текст, де було посилання на документ із РГАСПИ, і не помітив, що загубив посилання. Натомість справа із матеріалами протоколів засідань Раднаркому УСРР та матеріалів до них (<i>ЦДАВО України, ф.2, оп.1, спр.21</i>), на яку дає посилання дисертантка, містить документи за квітень, а не за серпень 1919 р. Відомостей про Я. Петерса у ній немає.	с. 74 <i>16 серпня представником ВЧК при уряді УСРР політбюро ЦК РКП(б) призначило Якова Петерса, доручивши йому «провести через ЦВК України об'єднання ВУЧК з ВЧК» (26).</i> Посилання: 26. <i>Там само, спр.21, арк.1.</i> Попереднє посилання (25) було на ЦДАВО України, ф.1, оп.1, отже, по суті, це посилання на <i>ЦДАВО України, ф.2, оп.1, спр.21, арк.1.</i>

с. 134 <i>Згідно з рішенням політбюро ЦК КП(б)У від 25 серпня про необхідність евакуації всіх урядових установ УСРР з Києва до Гомеля (361) почалася неконтрольована втеча партійних і радянських чиновників.</i> Посилання: 361. <i>України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 1. Арк. 93–94.</i> Переконливим доказом плагіату тексту та архівного посилання є те, що у 2011 р. дану архівну справу переформатували, пагінація була змінена. Якби автор тексту працював з документами персонально, він вказав би інші аркуші. Сучасне посилання на рішення політбюро ЦК КП(б)У від 25 серпня 1919 р. про евакуацію до Гомеля має такий вигляд: <i>ЦДАГО України, ф.1, оп.6, спр.1, арк.128–128-зв.</i>	с. 77 Після того, як 25 серпня політбюро ЦК КП(б)У ухвалило рішення про необхідність евакуації усіх урядових установ УСРР з Києва до Гомеля (37), почалася агонія компартійно-радянської вертикалі влади УСРР. Посилання: 37. <i>Там само</i> [ЦДАГО України, ф.1], <i>оп. 6, спр. 1, арк. 93–94.</i>
с. 134 Формально радянською Україною керувала <i>Рада Робітничо-Селянської оборони</i> — надзвичайний, не передбачений конституцією орган. <i>На початку вересня місцем її перебування було обрано Чернігів</i> (362), невдовзі вона переїхала до Москви. Посилання: 362. <i>ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 1. Арк. 99.</i> Переконливим доказом плагіату тексту та архівного посилання є те, що у 2015 р. дану архівну справу переформатували, пагінація була змінена. Якби автор тексту працював з документами персонально, він вказав би інші аркуші. Сучасне посилання на рішення Ради оборони від 8 вересня 1919 р. про перебування у Чернігові: <i>ЦДАГО України, ф.1, оп.6, спр.1, арк. 134.</i>	с. 78 На урядово-партійному засіданні, що відбулося 8 вересня на пароплаві «Бородіно» у м. Гомелі за участі К. Ворошилова, Х. Раковського, С. Косіора, Рафаїла, М. Богуславського, Халепського, М. Савельєва та Штейнберга <i>було вирішено місцем перебування Ради Оборони (по суті — урядово-партійного центру) призначити Чернігів</i> (41). Посилання: 41. <i>ЦДАГО України, ф. 1, оп. 6, спр. 1, арк. 99.</i>

с. 134

В умовах безпосередньої загрози для більшовицької влади від денікінських військ, що, захопивши всю Лівобережну й частину Правобережної України включно з Києвом, рухалися до Москви, *політбюро ЦК РКП(б) 11 вересня 1919 р. підтримало рекомендації оргбюро щодо уряду УСРР, ухваливши «ліквідувати увесь урядовий апарат, зберігаючи існування уряду номінально. Усіх членів уряду й усіх членів ЦК КПУ, які не отримали військового призначення або не проводять зафронтової підпільної роботи, викликати до Москви і тут використовувати для загальноросійської роботи»* (363).

Посилання:

363. *Известия ЦК КПСС. 1990. № 2. С. 159.*

Додатковими доказами плагіату є повне співпадіння процитованого тексту із зробленим Г. Єфіменком перекладом цитати на українську мову та некоректно оформлене бібліографічне посилання, повторене у скороченому вигляді за Г. Єфіменком.

Якби автор тексту самостійно працював із зазначеним джерелом, то посилання мало б такий вигляд:

Деятельность Центрального комитета партии в документах (события и факты). 1 июля – 30 сентября 1919 г. // Известия ЦК КПСС. Москва, 1990. № 2. С.159.

с. 80

11 вересня в порядку денному засідання політбюро ЦК РКП 13-м пунктом стояло «Питання про Український уряд». Було ухвалено: «Ліквідувати увесь урядовий апарат, зберігаючи існування уряду номінально. Усіх членів уряду і усіх членів ЦК КПУ, які не отримали військового призначення або не проводять зафронтової підпільної роботи, викликати до Москви і тут використовувати для загальноросійської (в оригіналі — «общерусской» — Авт.) роботи» (47).

Посилання:

47. *Известия ЦК КПСС. — 1990. — № 2. — С. 159.*

с. 134–135

Кранку в питанні урядових інституцій радянської України поставило рішення ЦК РКП(б) від 21 вересня 1919 р., яким передбачалося зберегти формальне існування уряду і ЦК КП(б)У з ліквідацією всього апарату. Представляти ЦК мали Х. Раковський, Г. Петровський і А. Йоффе (перед цим – кандидат у члени ЦК РКП(б), працівник наркомату закордонних справ РСФРР – авт.), а уряд – одноосібно Х. Раковський, якому дозволялося зберегти

с. 80–81

Остаточне політичне рішення щодо України було ухвалено на засіданні ЦК РКП(б) від 21 вересня, на якому був присутній і Х. Раковський. У ньому відзначалося, що формальне існування уряду УСРР та ЦК КПУ зберігається, а в якості представників ЦК КПУ затверджувалася «трійка» у складі Х. Раковського, Г. Петровського та А. Йоффе. Водночас ліквідовувався весь урядовий апарат, а від імені українського уряду «виступає, коли потрібно,

<i>невеликий секретаріат з українських справ</i> (364). Посилання: 364. <i>Известия ЦК КПСС. 1990. № 2. С. 163.</i> Додатковим доказом плагіату є некоректно оформлене бібліографічне посилання, повторене у скороченому вигляді за Г. Єфіменком. Якби автор тексту самостійно працював із зазначеним джерелом, то посилання мало б такий вигляд: <i>Деятельность Центрального комитета партии в документах (события и факты). 1 июля – 30 сентября 1919 г. // Известия ЦК КПСС. Москва, 1990. № 2. С.163.</i>	<i>Раковський, який переїжджає до Москви і зберігає лише невеликий секретаріат з українських справ». Інші працівники мали бути розподілені по російських губерніях</i> (49). Посилання: 49. <i>Известия ЦК КПСС. — 1990. — № 2. — С. 163.</i>
с. 137–139 На 3-х сторінках поспіль О. Стасюк наводить “запозичені” у Г. Єфіменка цитати з видання <i>Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г. / Под ред. Н. Н. Попова. – Москва: Партиздат, 1934.</i> с. 137 <i>... він [Ленін] у своїй промові на VIII Всеросійській конференції РКП(б) на початку грудня 1919 р. запропонував «зіграти в піддавки, зробити максимальні поступки націоналістичним тенденціям»</i> (368). Посилання: 368. <i>Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г. / Под ред. Н. Н. Попова. Москва: Партиздат, 1934. С. 99.</i> с. 138 Хоча лунали й критичні зауваження щодо можливого повторення засилля некомпетентних і корисливих шукачів теплих посад, як зазначав <i>Я. Яковлев</i> (Епштейн): <i>«Величезна маса працівників із</i>	с. 65 <i>... досить ґрунтовно обговорене на VIII Всеросійській конференції РКП(б) (2–4 грудня 1919 р.). Судячи з виступів делегатів, В. Ленін під час своєї промови, стенограма якої була оголошена втраченою, наголосив на необхідності «зіграти в піддавки, зробити максимальні поступки націоналістичним тенденціям»</i> (27) ... Посилання: 27. <i>Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г. — М., 1934. — С. 99.</i> с. 57 <i>... з огляду на нестачу власних комуністичних сил і недовірливе ставлення до представників українських прорадянських партій, широко залучалися «прийшли» працівники,</i>

Росії, не контрольована, не проціджена на місцях та в центрі, нахлинула, немов сарана, заповнюючи всі щілини радянського організму, і проводила великодержавницьку політику» (371).

Посилання:

371. *Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г.* / Под ред. Н. Н. Попова. Москва: Партиздат, 1934. С. 84.

с. 139–140

Конференція затвердила зміни до статуту РКП(б), які закріпили підлеглий статус КП(б)У: «партійні організації, які обслуговують території федеративних частин РСФРР, прирівнюються до обласних організацій партії, тобто цілковито підпорядковані ЦК РКП(б)» (372).

Посилання:

372. *Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г.* / Под ред. Н. Н. Попова. Москва: Партиздат, 1934. С. 190.

На с. 75 дано загальне посилання на видання, але чомусь вказана конкретна сторінка (с. 99), що збігається із посиланням 368.

Додатковими доказами плагіату є повне співпадіння цитат у дисертації із зробленими Г.Єфіменком перекладами цих цитат на українську мову та відсутність кількості сторінок видання *Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г.* / Под ред. Н. Н. Попова. Москва: Партиздат, 1934 у Списку джерел та літератури (п. 160, с.431).

переважну більшість яких Яковлев означав так: «величезна маса працівників із Росії, не контрольована, не проціджена на місцях та в центрі, нахлинула, немов сарана, заповнюючи усі щілини радянського організму, і проводила великодержавницьку політику» (6).

Посилання:

6. *Там само [Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г. — М., 1934]. — С. 84.*

с. 63

У грудні 1919 р. VIII конференція РКП(б) цей статут затвердила. У ньому відзначалося, що «партійні організації, які обслуговують території федеративних частин РСФРР, прирівнюються до обласних організацій партії, тобто цілковито підпорядковані ЦК РКП(б)» (24).

Посилання:

24. *Восьмая конференция РКП(б). Декабрь 1919 г. — М., 1934. — С. 190.*

<i>Стасюк О. О.</i> Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	<i>Маркова С., Байкеніч Д.</i> Початок масового штучного голоду 1921–1923 рр. в Україні: суспільно-економічні причини // Масовий штучний голод 1921–1923 рр. (до сотих роковин): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (30 вересня 2021 р.). Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2021 – С.45–56.
с. 148 <i>Основне зернове навантаження припало на південну Полтавщину і південноукраїнські губернії: Кременчуцьку – 6,5 млн пуд.; Полтавську – 13 млн пуд.; Запорізьку – 15 млн пуд.; Одеську – 3 млн пуд.; Миколаївську – 3 млн пуд.; Донецьку – 2,5 млн пуд. (394) «Ударними» губерніями реалізації продрозкладки по хлібу визначалися Запорізька, Полтавська та Кременчуцька, частина населення яких уже голодувала.</i> Посилання: 394. Голод 1921–1923 років в Україні: Зб. документів і матеріалів. Упоряд.: О. Мовчан, А. Огінська, Л. Яковлева; Відп. ред. С. Кульчицький. Київ: Наук. думка, 1993. С. 24–25.	с. 48 <i>Основне зернове навантаження припало на південну Полтавщину і південноукраїнські губернії: Кременчуцьку – 6,5 млн пуд.; Полтавську – 13 млн пуд.; Запорізьку – 15 млн пуд.; Одеську – 3 млн пуд.; Миколаївську – 3 млн пуд.; Донецьку – 2,5 млн пуд. (9). «Ударними» губерніями реалізації продрозкладки по хлібу визначались Запорізька, Полтавська та Кременчуцька, частина населення яких вже голодувала.</i> Посилання: 9. Голод 1921–1923 років в Україні: Зб. документів і матеріалів... С. 24–25.

<i>Стасюк О. О.</i> Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	<i>Ганжа О. І.</i> Українське село в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927 рр.). – Київ, 2000. – 208 с.
с. 149 <i>Для проведення першої совєцької податкової кампанії були необхідні її виконавці. З 1 серпня по 5 вересня 1921 р. тільки ЦК КП(б)У мобілізував 421 особу (401). Однак, не дуже розраховуючи на сумлінність українських працівників у вилученні хліба в українських селян, з Росії через мобілізацію наркомпроду РСФРР та</i>	с. 58 <i>Для проведення першої податкової кампанії були мобілізовані значні сили. З 1 серпня по 5 вересня 1921 року тільки ЦК КП(б)У мобілізував для цього 421 чоловіка (39). Однак не дуже розраховуючи на сумлінність українських працівників у вилученні хліба в українських селян, з Росії, по мобілізації наркомпроду РСФРР</i>

ВЦРПС для збирання продподатку було надіслано 30 тис. осіб (402).

Посилання:

401. *Известия ЦК КП(б)У. 1921. № 5. С.5.*
402. *Мовчан О. Н. Трудящиеся УССР в борьбе с продовольственным кризисом при переходе к нпц. Київ: Наукова думка, 1988. С.25.*

Додатковим доказом плагіату тексту та “запозичення” додаткових бібліографічних позицій є неповний бібліографічний опис публікації в раритетному числі “Известий ЦК КП(б)У” за 1921 р., повторений за О.Ганжою. Повний бібліографічний опис має такий вигляд:
Обзор деятельности ЦК КП(б)У за период май – август 1921 г. // Известия ЦК КП(б)У. – 1921. - № 5. – 15 сентября. – С.1–7.

та ВЦРПС, для збору продподатку було надіслано 30 тисяч чоловік (40).

Посилання:

39. *Известия ЦК КП(б)У. — 1921, № 5. — С.5.*
40. *Мовчан О. Н. Трудящиеся УССР в борьбе с продовольственным кризисом при переходе к нпц. — К., 1988. — С.25.*

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.

Маркова С., Лапчинська Н. Використання комуністичним режимом школярів (піонерів) у злочинних хлібозаготівельних кампаніях під час Голодомору 1932–1933 рр. // Міждисциплінарні підходи у дослідженні Голодомору-геноциду: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (19 листопада 2020 р.). – Київ, 2021. – С.96–98.

с. 159

Із протоколу від 9 січня 1932 р. №1 засідання бюро Богодухівського райкому КП(б)У про хід виконання в районі планів хлібозаготівлі та мірчука за 1931 р. дізнаємося, що у виконанні плану брали участь, окрім членів бюро райкому КП(б)У, також уповноважений ЦК КП(б)У із хлібозаготівлі Козлов та представники ЦК КП(б)У Голишев і Нюренберг.

с. 97

Зокрема, у протоколі № 1 та постанові засідання бюро Богодухівського райпарткому КП(б)У про хід виконання в районі планів хлібозаготівлі та мірчука за 1931 рік від 9 січня 1932 р. (серед членів бюро райпарткому КП(б)У також був присутній уповноважений ЦК КП(б)У по хлібозаготівлях тов. Козлов та представники ЦК КП(б)У тов. Голишев і Нюренберг) йшлося про «незадовільні темпи» виконання хлібозаготівельного плану.

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Горобець С., Бутко С. Хроніки війни більшовиків з українським народом. Голодомор 1932–1933 років на Чернігівщині: виконавці злочину. Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – 184 с.
Коментар: З книги С. Горобця та С. Бутка дисертантка використала чимало сюжетів, подавши їх у незначній обробці. Але посилання дисертантка наводила не на зазначене видання, а на архівні документи, збільшуючи, таким чином, число архівних позицій у <i>Списку використаних джерел та літератури</i>. Рерайтинг із “запозиченням” архівних посилань можна простежити на таких сторінках:	
с. 220	с. 143-144
с. 221	с. 138
с. 337 (той самий сюжет, що й на с. 332)	с. 137, посилання на с. 138
Наведемо лише найбільш наочні приклади:	
с. 332 (той самий сюжет, що й на с. 337) У с. Івашківка (нині Городнянського району) на Чернігівщині 25 грудня 1932 р. місцева бригада, що займалася виконанням хлібозаготівель (С. Радченко, О. Дашко, І. Рись, П. Рябенко і С. Куліда), під час проведення обшуку в 60-річної Василю Максимівни Седневець відібрала в неї гроші, частину з яких привласнила. У той момент, коли активісти тримали жінку за руки, Сергій Куліда дістав револьвер і, скерувавши його в рот жінці, вийняв у неї з-за пазухи 381 карбованець. Із цієї суми уповноважений та його поплічники привласнили 181 карбованець (739). Посилання: 739. <i>Держархів Чернігівської обл. Ф. П-616. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 15-16.</i>	с. 137, посилання на с. 138 Останні дні 1932 р. надовго запам’яталися багатьом мешканцям села Івашківка (нині Городнянського району). 25 грудня місцева бригада (Свирид Радченко, Олексій Григорович Дашко, Іван Володимирович Рись, Пилип Петрович Рябенко і Сергій Іванович Куліда) вирішила дещо нетрадиційними методами покращити показники хлібоздачі (ці бригади відбирали всю їжу у тих селян, хто не виконав план – мова про так звані «натуральні штрафи»). Спершу провели «банальний» обшук у 60-річної Василю Максимівни Седневець, нічого не знайшли, тоді й почався «креатив»: Сергій Куліда дістав револьвер, «направив у рот Седневець», інші скрутили їй руки та вийняли з-за пазухи 381 карбованець. З яких 181 привласнили. Посилання: 137. <i>ДАЧО. – Ф. П-616. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 15-16.</i>

с. 338

... с. Пльохів Чернігівського району уповноважений міськпарткому КП(б)У і секретар партосередку Василь Апанасенко провели арешти селян, яких закрили в сільраді. Для того, аби змусити людей порушити релігійні заборони, наступного дня, у перший день Різдва, уповноважений відправив затриманих молотити врожай. Від 12-ї години ночі і до 11-ї ранку 7 січня підпорядковані уповноважені члени буксирної бригади здійснювали в селі повальні обшуки. Були ті, хто поводив себе особливо брутально, приміром, такий собі Іван Митюк, який забрав картоплю в Миколи Висоцького попри те, що той повністю виконав контракцію і сільрадою «намічений до преміювання», та грубо вилаявся на нього (756).

Посилання:

756. *Держархів Чернігівської обл. Ф. П-616. Оп. 1. Спр. 5. Арк. 19.*

с. 139–139, посилання на с. 140

У грудні 1932 р. в село Пльохів Чернігівського району... Деталі «операції» знаходимо у чекістському спецзведенні. Отже, в ніч на 7 січня секретар партосередку Василь Апанасенко зібрав бригаду і почав проводити по всьому селу арешти, переважно віруючих. Заарештував і всю президію церковної ради, протримав людей в сільраді, після чого показово «відправив молоти їх урожай в колективи». З 12-ї години ночі і до 11-ї ранку бригади проводили реквізицію картоплі, при чому робили повальні обшуки, не розбираючись, чи то «контрактант» (контреволюційний активіст), чи звичайний колгоспник.

Особливо брутально поводив себе Іван Митюк. Забрав картоплю у бідняка Миколи Висоцького, який повністю виконав контракцію, а коли той намагався пояснити, що здав все належне (ще й показував відповідний документ) і що сільрадою «намічений до преміювання», Митюк не тільки не повернув картоплю, але й вилаяв у грубій формі. ...

«Необхідно відмітити, що у контрактантів, не виконавших планів по картоплі, як у Силенко Миколи Івановича, Силенко Макара Івановича, Протченко Улити та багатьох інших, Апанасенко Василь картоплю не реквізує, оскільки постійно пиячить у цих осіб. Відкрито сприяє Василю Савенку у продажі горілки, влаштував у нього в хаті горілчану базу і сам разом із компанією систематично пиячить» (138).

Посилання:

138. *ДАЧО. – Ф. П-616. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 19.*

с. 338–339

... у с. Рижики неподалік Чернігова (нині Хмільницької сільської ради). Наприкінці травня 1933 р. в розпал Голодомору-геноциду люди в цьому селі, як і скрізь в Україні, харчувалися чим могли. Доведені

с. 142–143, посилання на с. 144

У невеличкому селі Рижики неподалік Чернігова (нині Хмільницької сільської ради) голодний 1933-й забрав майже 30 життів... Кінець травня 1933-го... 24 травня розлучені місцеві активісти-колгоспники – Пилипенко

до відчаю українські селяни вдавалися до дрібних крадіжок, найпоширенішим видом яких стало викопування коренеплодів картоплі та буряків. Група сільських активістів-колгоспників (Пилипенко, Рябий, Селезень, Король та ін.) організувала облаву на тих, хто намагався в такий спосіб здобути харчі. У ході цієї облави активісти затримали семеро осіб: Удода Миколу Омеляновича, Іллюшка Федора Івановича, Помогайбога Миколу Самійловича, Удода Павла Омеляновича, Малюту Федора Івановича, Помогайбога Олексія Юрійовича, Помогайбога Михайла Юрійовича. Двом затриманим вдалося втекти, решту п'ятьох зачинили у клуні. Доказів вини затриманих було недостатньо – тільки в одного з них було виявлено кілька буряків і картоплин, вину іншим лише інкримінували на тій підставі, що вони перебували неподалік від поля, де росли буряки та картопля. Для того, щоб отримати додаткові докази вини затриманих, активісти влаштували допит, який супроводжувався заподіянням побоїв кілками й залізними прутами. Підозрюваних у злочинстві били без розбору, чимало ударів було здійснено по головах, у результаті чого всіх п'ятьох затриманих забили до смерті. Вчинивши це вбивство, активісти пішли шукати братів Михайла й Олексія Помогайбогів, які ще перед розправою зуміли від них утекти. Братів відшукали та зачинили в колгоспній конторі, звідки вони знову спробували втекти. Братів уже втретє затримали, привели назад до села, де, попри заборону голови сільради, ще того ж самого дня вбили (758).

Посилання:

758. *Держархів Чернігівської обл. Ф. П-616. Оп.1. Спр. 5. Арк. 213-214.*

Микола Іванович (рахівник колгоспу), Рябий Олексій Кирилович (член правління), Селезень Іван Семенович, Селезень Григорій Семенович, Король Іван Пилипович, Рябий Пилип Кирилович та Селезень Петро – не довго думаючи організували облаву «с целью производства повальных обысков у всех лиц, подозреваемых в краже корнеплодов». При всій умовності тогочасного радянського правосуддя, не бачимо жодних спроб підключити міліцію чи інші владні органи – «активісти» роблять все на власний розсуд, почуваючись повновладними господарями життя, для яких закони не писані: як же, боронять святе – державну власність. Згадана сімка більшовицьких активістів відразу намітила підозрюваних, також числом 7: 1) Удод Микола Омелянович, 24 роки, одноосібник-бідняк, 2) Іллюшко Федір Іванович, 23 роки, одноосібник-бідняк, 3) Помогайбог Микола Самійлович, 20 років, середняк-одноосібник, 4) Удод Павло Омелянович, 20 років, бідняк-одноосібник, 5) Малюта Федір Іванович, 20 років, бідняк-одноосібник, 6) Помогайбог Олексій Юрійович, 23 роки, бідняк-одноосібник, 7) Помогайбог Михайло Юрійович, бідняк-одноосібник.

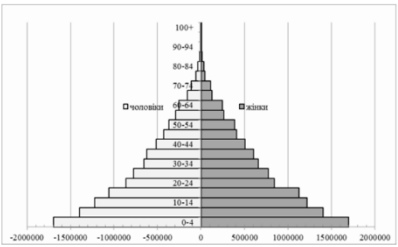
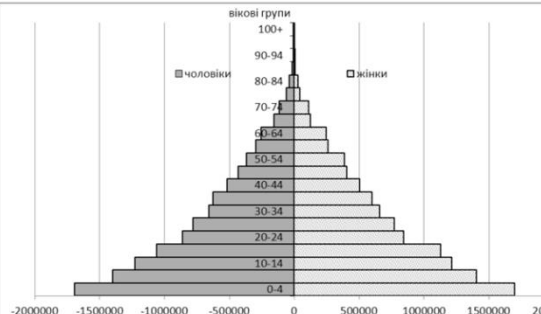
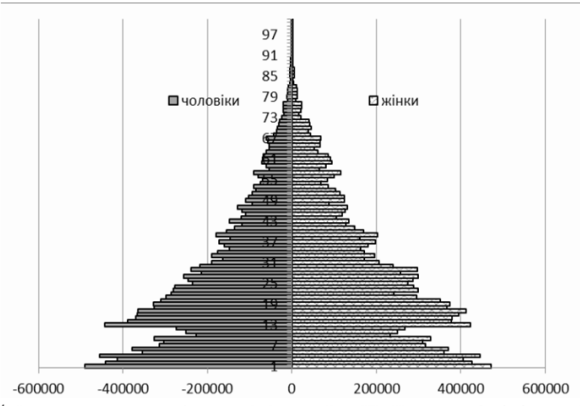
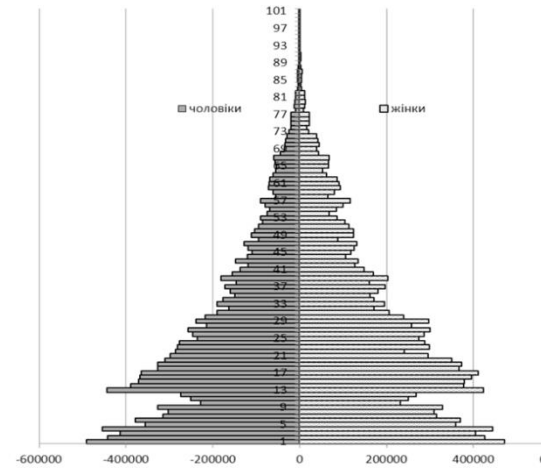
Як бачимо, всі підозрювані уникали вступу до колгоспу, тож відповідно до класових теорій більшовиків (які нічим не поступалися расовим ідеям німецьких нацистів) і за людей не вважалися. Внаслідок обшуків декілька буряків і незначну кількість картоплі знайшли лише у Помогайбог Миколи. Однак активісти затримали всіх: п'ятьох посадили в одну клуню, а Михайло і Олексій Помогайбог зуміли втекти. Як засвідчено в міліцейському рапорті, «тут же, в клуне, активом был начат допрос обвиняемых, который сопровождался нанесением побоев колями и железными прутьями по голове. В результате расправы все 5 человек подозреваемых были убиты».

Посилання:

141. *ДАЧО. – Ф. П-616. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 213–214.*

<i>Стасюк О. О.</i> Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	<i>Папакін Г.</i> “Чорна дошка”: антиселянські репресії (1932–1933) / Відп. ред. Г. Боряк. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2013. – 422 с.
с. 297 Зокрема, партійна комісія, заслухавши звіт уповноваженого райкому партії по с. Припутні Прилуцького району Чернігівської області, зазначила: «Прапор «ганьби», що був встановлений тов. Буряком для бригади, яка найгірше працюватиме по хлібозаготівлі, комісія вважає за правильний захід у всій системі масово-політичної роботи навколо хлібозаготівлі. Але після вручення цього прапору на засіданні сільради бригаді третьої сотні завдяки невірному настановленню з боку тт. Буряка та Бичка цього прапора було невірно використано, а саме: а) носіння по хатах, б) вимазування дьогтем, в) ставлення рядом з іконами» (679). Посилання: 679. Держархів Чернігівської обл. Ф. П-293. Оп.1. Спр.304. Арк.14–16.	с. 213, посилання на с. 238 Інший приклад маємо з Чернігівщини, де в грудні 1932 – січні 1933 років у с. Припутні Прилуцького району було зафіксовано “прапор ганьби”, що його вручали колгоспній бригаді, яка “найгірше працювала по хлібозаготівлі”. Згодом всі ці заходи було визнано спеціальною районною комісією в складі працівників парткому та контрольної комісії як “перегин”, хоча з цікавою констатацією: “Прапор “ганьби”, що був встановлений тов. Буряком [уповноважений РПК. – Г. П.] для бригади, яка найгірше працюватиме по хлібозаготівлі, комісія вважає за правильний захід у всій системі масово-політичної роботи навколо хлібозаготівлі, але після вручення цього прапору на засіданні сільради бригаді третьої сотні завдяки невірному настановленню з боку тт. Буряка і Бичка [секретар партосередку та голова сільради. – Г. П.] цього прапору було невірно використано, а саме: 1) носіння по хатах, 2) вимазання дьогтем, 3) ставлення рядом з іконами” (229). Посилання: 229. Висновки комісії РПК-РКК про перекручення під час проведення хлібозаготівлі у с. Припутні Прилуцького району від 20.01.1933: Держархів Чернігівської області, ф. П-293, оп. 1, спр. 304, арк. 14–16. Опубл.: Національна книга пам’яті жертв Голодомору в Україні 1932–1933 років. Чернігівська область. – С. 777–778.

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Петренко В. Більшовицька влада та українське селянство: репресії «буксирних» бригад на Поділлі у 1929–1933 рр. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. Вип. 27. Збірник наукових праць. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. – С.67–74.
с. 355 У серпні 1931 р. мешканці с. Чортория Іллінецького району скаржилися на членів бригади, які не припиняли обшуків навіть у жнива, забирали майно та курей, відстрілювали собак, а самих українців арештовували, били, грабували (вночі влазили до хати через вікно). На зауваження про незаконність методів, які вони застосовували для виконання хлібозаготівель, активісти наголошували, що саме такі заходи є найдієвішими через те, що буцімто вдень селяни в полі. У тому ж селі активісти саджали людей у погріб (795). Посилання: 795. <i>Держархів Вінницької обл. Ф. П-45. Оп.1. Спр. 119. Арк. 25.</i> Коментар: Текст відредагований. Посилання подано на архівне джерело.	с. 70, посилання на с. 72 Так, у селі Чортория Іллінецького району в серпні 1931 р. члени бригади, що збирали гроші на тракторобудування, «ходили по хатах», забирали майно, виловлювали курей, стріляли в собак. Під час розповсюдження позик застосовували фізичний вплив на селян арештами, саджанням у погріб, стусанами; вночі влазили в хатини через вікна, пояснюючи це тим, що селяни вдень у полі [17, арк. 25]. Посилання: 17. <i>Держархів Вінницької області. Ф. П-45. Оп.1. Спр. 119.</i> 40 арк.

Стасюк О. О. Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР. Дис. ... докт. іст. наук. Переяслав 2021. – 502 с.	Теслюк Р. Т., Андрусишин Н. І., Бачин-ська М. В. Особливості відтворення населення УСРР в 1920–1930 роках у параметрах демографічної стійкості // Регіональна економіка. – 2021. – № 2. – С.110–124.
с. 484 Додаток А. Рис.2.1	с. 112 Рис.1
Додаток А Рис.2. 1. Статевікова структура населення українських губерній, за переписом 1897 р.⁸⁵², осіб ⁸⁵² <i>Первый Всесоюзный перепись населения Российской Империи 1897 года</i>. Распределение населения губерний, уездов, городов Европейской части Российской Империи по однопололетним возрастным группам. Демоскоп Weekly: сайт. URL: http://www.demoscope.ru/weekly/ssp/rus_age1_gub_97.php?reg=0 (дата доступу 12.10.2020)	 Рис. 1. Статевікова структура населення українських губерній, з яких 1919 р. утворено УСРР переписом 1897 р., осіб Джерело: побудовано авторами за [22].
с. 486 Додаток А. Рис.2.2	с. 113 Рис.2. (джерело вказане те ж саме)
Статевікова структура населення УСРР за даними перепису 1926 р.⁸⁵⁴, кількість осіб ⁸⁵⁴ <i>Всесоюзный перепись населения 1926 года</i>. Том XI: Украинская Социалистическая Республика. Подсумки по Республике. Полісся: Націоналість, Рідна Мова, Вік, Письменність. Москва: Видання Союзу ЦСУ, 1929. 210 с.	 Рис. 2. Статевікова структура населення УСРР за даними перепису 1926 р., осіб Джерело: побудовано авторами за [22].

с. 489

Додаток А. Таблиця 2.5

Таблиця 2.5

Коефіцієнти приросту (скорочення) населення УСРР в 1924–1929 рр.⁸⁰⁹

	Приріст	1924	1925	1926	1927	1928	1929		
		%	...	23,7	23,5	23,0	21,6	20,1	
Все населення	Загальний	осі	...	664	674	675	648	615	
		б	...	034	275	465	386	719	
	Природний	%	24,5	23,5	24	22,5	21,4	17,7	
		осі	670	659	689	661	643	542	
	б	973	224	251	729	569	305		
	Міграційний	%	...	0,2	-0,5	0,5	0,2	2,4	
		осі	...		-14				
	Загальний	б	...	4 810	976	13 736	4 817	73 414	
		%	...	60,3	55,3	54,0	56,8	51,6	
	Міське	Загальний	осі	...	295	287	296	330	316
			б	...	719	067	316	433	498
		Природний	%	20,0	19,3	17,8	16,2	13,4	11,2
осі			...						
б		92 391	94 551	92 600	88 817	77 981	68 485		
Міграційний		%	...	41,0	37,5	37,8	43,4	40,4	
		осі	...	201	194	207	252	248	
Загальний		б	...	168	467	499	452	013	
		%	...	16,0	16,5	15,9	13,2	12,2	
Сільське		Загальний	осі	...	369	387	379	319	298
			б	...					

⁸⁰⁹ Природний рух людинності України в 1924–1929 рр. *Статистика України. Серія 1. Демографія* Т. 4. Вип. 10. №213. Харків, 1932.

с. 117

Таблиця 3

Таблиця 3

Коефіцієнти приросту населення УСРР впродовж 1924–1929 рр., ‰

	Приріст	1924 р. 1925 р. 1926 р. 1927 р. 1928 р. 1929 р.					
		...	23,7	23,5	23,0	21,6	20,1
Все населення	загальний	...	23,7	23,5	23,0	21,6	20,1
	природний	24,5	23,5	24,0	22,5	21,4	17,7
	міграційний	...	0,2	-0,5	0,5	0,2	2,4
Міське	загальний	...	60,3	55,3	54,0	56,8	51,6
	природний	20,0	19,3	17,8	16,2	13,4	11,2
	міграційний	...	41,0	37,5	37,8	43,4	40,4
Сільське	загальний	...	16,0	16,5	15,9	13,2	12,2
	природний	25,4	24,4	25,4	24	23,4	19,3
	міграційний	...	-8,4	-8,9	-8,1	-10,2	-7,1

Джерело: розраховано за даними [28].

28. Природний рух людинності України в 1924–1929 рр. *Статистика України. Серія 1. Демографія*. Т. 4. Вип. 10. № 213. 1932.

Коментар:

Коефіцієнт приросту населення показує, наскільки збільшилося населення за рік у розрахунку на 1000 осіб, тобто це не проценти, а проміле, що й позначаються вказаним у таблиці із статті “Особливості відтворення...” символом «‰». Однак О. Стасюк “перетворила” проміле у відсотки.

Додаток 2

Фальсифікація стану дослідження проблеми, а відповідно й ступеня наукової новизни дисертації

Дисертантка стверджує, що “робота є першим дисертаційним дослідженням, спрямованим на комплексний науковий аналіз інституту уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. в УСРР” (с. 3). Насправді 25 березня 2013 р. у спецраді Д 26.001.20 вже була захищена кандидатська дисертація Фільварковою Аліною Вікторівною на тему “Інститут уповноважених як інструмент здійснення більшовицької політики в українському селі (1928–1933)”. Ця робота не була проаналізована у відповідному параграфі дисертації О. Стасюк і навіть не увійшла до *Списку використаних джерел та літератури*. Це тим більш дивно, що д.і.н., проф. В. Сергійчук, науковий консультант О. Стасюк, був науковим керівником (!) А. Фільваркової. Ймовірно, така фальсифікація О. Стасюк доробку попередників була потрібна для того, щоб приховати брак наукової новизни у власній дисертації.

Окрім того, О. Стасюк не згадала у своїй кваліфікаційній праці і монографію В. Гудзя «Історіографія Голодомору 1932–1933 р. в Україні (Мелітополь, 2019) та не включила цю працю до Списку літератури. Схоже, що у такий спосіб дисертантка спробувала приховати масовий плагіат з книги В. Гудзя, що з’ясувалося під час аналізу параграфу 1.1. *Історіографія проблеми*, який не є оригінальним дослідженням дисертантки, а базований на плагіаті.

При аналізі праці Г. Єфіменка “*Статус УСРР та її взаємовідносини з РСФРР: довгий 1920 рік. Монографія. Київ: Інститут історії України, 2012. 367 с.*” О. Стасюк, не розуміючи значення вживаних у тексті книги понять, пише про “інститут уповноважених Кремля”, який змістовно не має жодного стосунку до теми її дослідження та принагідно фальсифікує наявність в УСРР зразка 1920 р. саме такого інституту, називаючи у переліку “уповноважених” як окремих осіб (Й. Сталін, Г. Зінов’єв), які ними не були, так і означаючи посади (українських очільників спільних з РСФРР наркоматів, які після утворення СРСР стали просто республіканськими наркомами), які нічого спільного із “уповноваженими” зразка 1932–1933 не мали (с. 39).

Дисертантка сфальсифікувала зміст статті І. Курило та Н. Рингач “Особливості динаміки народжуваності у 30-ті роки XX сторіччя та її детермінанти”, зазначивши, що авторки досліджують “кількісний, соціальний склад інституту уповноважених” (с. 61).

О. Стасюк сфальсифікувала зміст книги “Геноцид в Україні 1932–1933 рр.: за матеріалами кримінальної справи №475 / Упоряд. М. Герасименко, В. Удовиченко. Київ: Б.в., 2014. 560 с.”, вказавши, що у ній надаються “біографії республіканських уповноважених з аналізом їхньої злочинної діяльності (Г. Петровського, Рафаїла (Р. Фарбмана), А. Жарка, Я. Дробніса, І. Шварца та ін.)” (с. 62). Названі особи не були уповноваженими і усі вони, за винятком Григорія Петровського, не були причетні до творення Голодомору. Насправді не те що біографій, а навіть згадок про цих осіб у названій книзі немає. Григорій Петровський, зрозуміло, згадується, але його біографії у виданні теж немає.

У переліку тих фондів державних обласних архівів, з яких дисертанткою “були опрацьовані партійні й радянські документи”, О. Стасюк називає і фонд П-5 з Луганського державного архіву (с. 73). З 2014 року даний фонд знаходиться на тимчасово окупованій території. Зрозуміло, що матеріали цього архіву О. Стасюк не опрацьовувала, як, ймовірно, й інших перелічених обласних архівів.

Додаток 3

Фрагментарність і хаотичність джерельної бази, невідповідність критеріям самодостатності та комплексності

Аксіомою сучасної історичної науки є необхідність формування самодостатньої (репрезентативної) джерельної бази дослідження. Без досягнення цієї цілі неможливо отримати вірогідні наукові результати.

У дисертації О. Стасюк проблема самодостатності джерельної бази навіть не була поставлена як завдання. Текст відповідного параграфа однозначно свідчить, що джерела підібрані хаотично й винятково задля створення хибного враження “повноти джерельної бази”. У дисертації не аналізуються інформаційні можливості джерел та прогалини, а також обмеження на дослідження, які накладають останні, що неприпустимо. Інформативність тієї чи іншої групи джерел стверджується голосливо (с. 87).

У дисертації не досягнуто ні територіальної, ні конкретно-проблемної репрезентативності джерельної бази. Про це виразно свідчить той факт, що в дисертації бракує аналізу функціонування інституту уповноважених у більшості районах УСРР.

Повністю проігноровано районні газети з 490 районів із загальної кількості 503. А із нібито залучених 13-ти районних газет (в основному з Чернігівщини) використано лише одиничні номери, що кричуще обмежує джерельну базу.

О. Стасюк перелічує в параграфі й у списку використаних джерел та літератури значну кількість збірників документів. Але **жодного разу** не використовує більшості з них, зокрема:

Безкровна війна. Мовою архівних документів про голод 1921–1923, 1932–1933 рр. Збірник документів і матеріалів. Кіровоград, 2003.

Голод та голодомор на Поділлі 1920–1940 рр. Збірник документів та матеріалів. Обласна редколегія науково-документальної серії книг “Реабілітовані історією” (голова І. Гамрецький, заступник голови В. Лациба, С. Нешик та ін. / Автори-упоряд. : Р. Подкур, В. Васильєв, П. Кравченко, В. Лациба та ін. Вінниця, 2007.

Голод: Хроніка, документи та матеріали голоду 1921–1923, 1932–1933 років на Криворіжжі / Уклад. О.О. Мельник. Кривий Ріг: Вид. дім, 2003.

Голодомор 1932–1933 рр. в Україні за документами ГДА СБУ : Анотований довідник / В. М. Даниленко (відп. упоряд.), Л. Л. Аулова, В. В. Лавренюк. Львів : Центр досліджень визвольного руху, 2010.

Голодомори на Запоріжжі (1921-1922, 193-1933, 1946-1947 рр.). Статті, документи, спогади. «Спокута» Альманах. №№ 8-9. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2008. Науково-редакційний підрозділ "Реабілітовані історією" при Запорізькій облдержадміністрації. 246 с.

Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. Листопад 1918 – листопад 1920 рр. : Док. і матеріали. У 2-х т. 3-х ч. Т. 1 / Упоряд. : В. Верстюк (керівник) та ін. Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2006.

Діяльність місцевих органів державної влади на Правобережжі у добу Гетьманату Павла Скоропадського. Зб. документів, матеріалів та світлин / упоряд. Галатир В. В., Олійник Ю. В., Павлунішена Т. Д. Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2014.

Миколаївщина в голодних 1921–1923. *Голодомори ХХ століття на території*. Миколаїв: Видавництво «Шамрай», 2008. (**Додатковий коментар**: це видання у Списку джерел та літератури вказано тричі – як пп. 352, 484 та 608).

Настрої та поведінка населення Поділля в умовах сталінської революції “згори”. 1928–1940 / Авт. вступ. ст. В. Васильєв, Р. Подкур; упоряд.: Р. Подкур, В. Васильєв, П. Кравченко, В. Петренко. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2013.

Настрої та поведінка населення Чернігівщини в умовах сталінської революції “згори”. 1928–1938 / Авт. вступ. ст. та упоряд.: О. Коваленко, Р. Подкур, В. Васильєв, О. Лисенко. Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2012. (**Додатковий коментар**: Використано не джерела, а лише вступну статтю).

Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірник документів та матеріалів / Упоряд. М. І. Панчук, І. Л. Гошуляк. Київ : Наук. думка, 1994.

Справа “Української філії Трудової селянської партії” / Упоряд. : Т. Ф. Григор’єва, В. І. Очеретянко. Київ : Головна редколегія “Реабілітовані історією”, 2010.

Українська Центральна Рада: документи і матеріали : У 2 т. / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 1996-1997.

Український хліб на експорт: 1932–1933 / Упоряд. : В. Сергійчук. Редкол. : Г. Боряк, Р. Круцик, Ю. Куляс та ін. Київ : ПП Сергійчук М. І., 2006.

Шитюк М., Горбуров К. Миколаївщина в голодних 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 роках. Миколаїв: Вид-во Ірини Гудим, 2007.

Лише один документ використано із збірника “Голод 1932–1933 рр. в Україні: злочин влади – трагедія народу: документи і матеріали / Держ. ком. архівів України, Центр держ. архів громад. об’єднань України; кол. упоряд. : В. С. Лозицький (кер.) [та ін.] – К. : Генеза, 2008”.

Вибірковість та формалізм у формуванні джерельної бази, зокрема, у використанні архівних документів; невідповідне використання археографічних публікацій як і перехресне замовчування вже опублікованих джерел та їхнє видання за такі, що вперше вводяться до наукового обігу, засвідчують недоброчесність джерелознавчої складової дисертаційного дослідження. З огляду на базовий характер історіографічного та джерельного аналізу у справі формулювання кваліфікаційних засад дисертаційного дослідження як такого, доводиться визнати непоправні деформації в аналітичній складовій роботі і, відповідно, у висновках, винесених на захист.

Додаток 4

Фабрикація власного внеску в питанні

введення до наукового вжитку документальних джерел

Ще одним напрямком фальсифікації особистого внеску дисертантки є прагнення приписати собі пріоритет у введенні до наукового вжитку низки тих документів, які насправді вже давно опубліковані, і то у фундаментальних виданнях. О. Стасюк, надмірно цитуючи постанови, покликається на архівні фонди там, де слід посилатися на археографічні публікації.

Крім того, посилання на архівні матеріали у більшості випадків не є коректними: при поданні короткої цитати замість зазначення конкретного аркушу конкретної справи О.Стасюк посилається на весь документ. Це є опосередкованим свідченням того, що архівного документа дисертантка особисто не бачила.

Сторінка дисертації	Номер посилання та посилання на архівне джерело у дисертації	Документ опублікований
156	407. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 235. Арк.155-160 зв. Коментар: Арк.160-зв в документі немає. Посилання некоректне: наводиться цитата з арк.160, а дається посилання на весь документ.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.137–143. Голодомор 1932–1933 років в Україні. Документи і матеріали / Упор. Р. Пиріг. – Київ, 2007. – С. 100–105.
156	408. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 235. Арк. 4–5. Коментар: Посилання некоректне. Наводиться цитата з арк.4, а дається посилання на весь документ. Текст дисертації свідчить про те, що автор архівного документа не бачив і послуговувався винятково збірниками документів, де цей документ був опублікований щонайменше три рази.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.110. Голод 1932-1933 років на Черкащині : Документи і матеріали / Державний архів Черкаської області; авт.-упоряд. Т. А. Клименко [та ін.]. – Черкаси, 2002. – С.11. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд.

	У 1990 р. документ при першопублікації був названий упорядниками «Постановою політбюро ЦК КП(б)У про хлібозаготівлі». У 2002 р. документ був передрукований саме із цього збірника із таким самим заголовком та із посиланням винятково на збірник 1990 р., архівний шифр у виданні не наводився. У 2007 р. документ був передрукований із видання 1990 р. із посиланням на архів та першопублікацію. Якщо посылатись на якийсь із цих збірників документів, то заголовок документа має бути саме такий. Але при ознайомленні із документом в архіві дослідник навряд чи назвав би даний документ «постановою політбюро про хлібозаготівлі». Упорядники у 1990 р. дали не зовсім коректний заголовок, і сумлінний науковець це зауважив би. Документ не є постановою політбюро «Про хлібозаготівлі». Це – рішення надіслати телеграму міськкомам, райпарткомам і уповноваженим ЦК, що було ухвалено на засіданні політбюро ЦК КП(б)У 8 січня 1932 р. в результаті обговорення питання порядку денного «Про хлібозаготівлі». До рішення «надіслати телеграму» долучений був текст цієї телеграми. Щобільше, автор тексту поверхово ознайомився із опублікованим документом та <i>de facto</i> перекрутив зміст телеграми на протилежний.	Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.37.
163	421. Держархів Херсонської обл. Ф. 185. Оп. 1. Спр. 2 Арк. 2. Коментар: Дане посилання свідчить про те, що О. Стасюк сфальсифікувала свою роботу в Державному архіві	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.122.

	Херсонської області: архівний шифр списаний нею із збірника документів 2007 р. За сучасними реєстрами ф. 185 Держархіву Херсонської обл. – це фонд Херсонської тютюнової фабрики Лермана, що містить документи за 1916–1917 рр. Зрозуміло, що постанова Херсонського міськкому КП(б)У від 1 березня 1932 р. зберігається в іншому фонді. При першопублікації у 1990 р. архівний шифр цього документа містив коректне посилання на Партархів Херсонського обкому Компартії України (ф.185, оп.1, спр.2, арк.2). При передруці у 2007 р. упорядник не уточнив нового шифру фонду, що був змінений внаслідок влиття Партархіву Херсонського обкому до складу Державного архіву Херсонської області, і дав попереднє посилання разом із відсилкою на першопублікацію. Правильний шифр фонду (ф.П-185) був наведений лише у збірнику документів “Херсонщина. Голодомор. 1932-1933” (2008), з яким дисертантка не знайома, його у <i>Списку джерел та літератури</i> немає.	Голодомор 1932–1933 років в Україні. Документи і матеріали / Упор. Р. Пиріг. – Київ, 2007. – С. 70–71. Херсонщина. Голодомор. 1932-1933 : збірник документів / В. О. Баранюк [та ін.]; голова ред. кол. В. Ф. Боровик; Херсонська обласна держ. адміністрація, Державний архів Херсонської області. – Херсон: ВАТ "ХМД", 2008. – С.20.
164	422. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 235. Арк.82.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.119–120. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.65–66.
175	443. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 49; 52.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів /

		Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.160. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.149.
179	448. ЦДАГО України. Ф.1. Оп.20. Спр.5459. Арк.8–10, 13; Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд Р. Я. Пиріг; НАН України, Інститут історії України. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. С.175–178. Коментар: Архівне посилання “дублюється” посиланням на збірник документів 2007 р.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.171–174. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.175–178.
186	466. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 206.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.222–224. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.271–272.
187	467. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 235–237. Коментар: Посилання некоректне. Цитуються фрагменти директиви, що розташовані на арк.235 та 236.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.213–216. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.261–263.
188	468. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 228.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.224. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд.

		Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.277.
192	480. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 5381. Арк. 9–10.	Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.293–294.
193	481. Держархів Вінницької обл. Ф. 136. Оп. 1. Спр. 11. Арк. 128, 129. Коментар: У збірнику документів 2007 р. фонд помилково означений як ф. 136. Цю помилку у дисертації відтворила О. Стасюк. Насправді мова має йти про ф. П-136.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.231–233. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.295–297.
193	482. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 2; 13.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.230–231. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.295.
194	483. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 13.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.230–231. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.295.
198	491. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237 Арк. 125, 126.	Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.350–351.

199	492. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 137. Арк. 130–33. Коментар: Посилання “запозичено” із збірника документів 2007 р., де помилково замість справи 237 упорядник зазначив справу 137.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.239–242. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.351–354.
200	495. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 140–144.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.243–247. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.356–360.
202	498. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 177.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.247–248. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.368.
202	500. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 238. Арк. 93–94.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.275–277. Голодомор 1932–1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.443–444.
207	508. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 207–216.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів /

		Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.250–260. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.388–395.
207.	509. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп.16. Спр. 9. Арк. 59–61.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.260–261. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.396–397.
208	514. ЦДАГО України. Ф.1. Оп. 6. Спр. 238. Арк. 38, 53–54.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.278–279.
220	545 ЦДАВО України. Ф. 1. Оп. 8. Спр. 117. Арк. 445–460.	Колективізація і голод на Україні, 1929-1933 : зб. док. і матеріалів / АН України, Ін-т історії України, Археогр. коміс. [та ін.]; [упоряд.: Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна ; редкол.: С. В. Кульчицький (відп. ред.) та ін.]. – Київ: Наук. думка, 1992. С.398–411. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.51–56.
223	558. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 238. Арк. 182.	Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К.: Політвидав України, 1990. – С.301. Голодомор 1932-1933 років в Україні : документи і матеріали / упоряд. Р. Пиріг. – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. – С.530.
235	569. Держархів Луганської обл. Ф. П-5. Оп. 1. Спр. 136. Арк. 1-14.	Голодомор на Луганщині 1932–1933 рр.: Науково-документальне

	Коментар: Архівне посилання наведено на фонд, що з 2014 р. знаходиться на тимчасово окупованій території, опрацювати справу особисто дисертантка не могла.	видання / М. М. Старовойтов, В. В. Михайличенко. – К.: ВД «Стилос», 2008. – 288 с.
293	669. Держархів Вінницької обл. Ф.П-136. Оп.3. Спр.69. Арк. 172.	Голод та голодомор на Поділлі 1920–1940 рр. Збірник документів та матеріалів / Авт.-упорядн.: Р. Ю. Подкур, В. Ю. Васильєв, П. М. Кравченко, В. П. Лациба, І. П. Мельничук, В. І. Петренко. – Вінниця: ДП "ДКФ", 2007. – С.252–253.
294	670. Держархів Вінницької обл. Ф.П-136. Оп.3. Спр.5. Арк.11-12.	Голод та голодомор на Поділлі 1920–1940 рр. Збірник документів та матеріалів / Авт.-упорядн.: Р. Ю. Подкур, В. Ю. Васильєв, П. М. Кравченко, В. П. Лациба, І. П. Мельничук, В. І. Петренко. – Вінниця: ДП "ДКФ", 2007. – С.243–245.
295	671. Держархів Вінницької обл. Ф.П-136. Оп.3. Спр.5. Арк.11-12.	Голод та голодомор на Поділлі 1920–1940 рр. Збірник документів та матеріалів / Авт.-упорядн.: Р. Ю. Подкур, В. Ю. Васильєв, П. М. Кравченко, В. П. Лациба, І. П. Мельничук, В. І. Петренко. – Вінниця: ДП "ДКФ", 2007. – С.243–245.
296	675. Держархів Миколаївської обл. Ф. Р-8. Оп.1. Спр. 331. Арк.2.	Реабілітовані історією. Миколаївська область. – Кн. 1. – Київ; Миколаїв: Світогляд, 2005. – С.201.
296	676. Держархів Вінницької обл. Ф. П-136. Оп.3. Спр.69. Арк.172.	Голод та голодомор на Поділлі 1920–1940 рр. Збірник документів та матеріалів / Авт.-упорядн.: Р. Ю. Подкур, В. Ю. Васильєв, П. М. Кравченко, В. П. Лациба, І. П. Мельничук, В. І. Петренко. – Вінниця: ДП "ДКФ", 2007. – С.252–253.

Подібні фабрикації особистого внеску дисертантки можна множить далі.

Додаток 5

Представлення чужого доробку як результатів власної пошукової роботи в архівах

Дисертантка сфальсифікувала дані про те, що дисертація містить результати її власних архівних досліджень.

Загалом у *Списку джерел та літератури* пронумеровано 147 архівних джерел (с.407–430). Насправді їх 146 – позиція 11 є очевидним хибодруком у нумерації.

Вказано, що дисертантка опрацювала матеріали у 16-ти українських архівах. Однак перевірка посилань виявила академічну недоброчесність О. Стасюк у переважній більшості випадків. Дисертантка видала чужі результати архівних пошуків за свої.

№ п/п	Архів (подаємо відповідно до наведеному переліку в дисертації)	Кількість фондів, на які є посилання	Кількість справ, на які є посилання	Примітка про виявлену недоброчесність
1	ЦДАВО України	5	19	Всі 19 справ перевірені <i>de visu</i>. На аркушах користування документами підпису О. Стасюк не виявлено. Архівні посилання на справи “запозичені” із збірника документів (ф.1, оп.8, спр.117) або праць інших дослідників (ф.1, оп.1, спр.13; ф.1, оп.8, спр.129; ф.2, оп.1, спр.12; ф.2, оп.1, спр.21; ф.2, оп.2, спр.421; ф.27, оп.3, спр.863; ф.27, оп.11, спр.87; ф.27, оп.15, спр.507; ф.539, оп.8, спр.1329). Ще одним методом фальсифікації є так звані “колективні посилання”: дисертантка через кому перераховує справи “загалом”, у тексті дисертації матеріали даних архівних справ не використовуються (ф.1, оп.9, спр.27, 28, 32, 33, 36, 37; ф.1, оп.11, спр.2881; ф.2, оп.1, спр.14; ф.3040, оп.1, спр.169). Жодного нового архівного джерела з даного архіву дисертантка до обігу не ввела.

2	ЦДАГО України	1	40	Всі 40 справ перевірені <i>de visu</i>. На аркушах користування документами 39 справ підпису О. Стасюк не виявлено. Багато архівних посилань були “запозичені” зі збірників документів (ф.1, оп.1, спр.377; ф.1, оп.6, спр.137; ф.1, оп.6, спр.235; ф.1, оп.6, спр.236; ф.1, оп.6, спр.237; ф.1, оп.6, спр.238; ф.1, оп.6, спр.281; ф.1, оп.6, спр.282; ф.1, оп.6, спр.285, ф.1, оп.16, спр.9; ф.1, оп.20, спр.5459 та ін.) або праць інших дослідників (ф.1, оп.6, спр.1; ф.1, оп.20, спр.129; ф.1, оп.20, спр.427; ф.1, оп.20, спр.5243). Кількість архівних посилань збільшена також за рахунок “колективних посилань” (ф.1, оп.6, спр.288). Частина документів процитована за архівним джерелом.
3	ЦДІАЛ України	1	2	Одне архівне посилання, “запозичене” із докторської дисертації С. Маркової (ф.760, оп.1, спр.8), є фрагментом давно опублікованого документа.
4	ГДА СБУ	3	11	Архівні посилання “запозичені” зі збірника документів та праць інших дослідників.
5	ДА Вінницької області	6	19	Архівні посилання на справи “запозичені” із збірників документів (ф.П-136, оп.1, спр.11; ф.П-136, оп.3, спр.5, ф.П-136, оп.3, спр.69) та праць інших дослідників (ф.П-29, оп.1, спр.577; ф.П-45, оп.1, спр.119; ф.П-51, оп.1, спр.452).
6	ДА Полтавської області	3	3	У Списку використаних джерел посилання на опрацьовані фонди у 2-х випадках сфальшовані. У вказаних у Списку ф. Р-12 (Абазівський волосний виконавчий комітет рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів (волвиконком), с. Абазівка Полтавського повіту Полтавської губернії) та ф.35

				(Кустолівський волосний виконавчий комітет рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів (волвиконком), с. Кустолове Кобеляцького повіту Полтавської губернії) зазначених справ немає Обидва фонди містять лише по одній одиниці зберігання, які ще й хронологічно не співпадають із наведеними у Списку справами. Очевидно, що дисертантка в архіві не була, з документами не працювала.
7	ДА Дніпропетровської області	2	2	Відомостей про роботу дисертантки в архіві не маємо.
8	ДА Запорізької області	3	7	Відомостей про роботу дисертантки в архіві не маємо.
9	ДА Кіровоградської області	4	5	Архівні посилання на справи “запозичені” із збірників документів (ф.П-68, оп.1, спр.323) та онлайн-публікацій (ф.П-68, оп.1, спр.328).
10	ДА Луганської області	1	1	Інформація про роботу в архіві грубо сфальшована. Архівне посилання наведено на фонд, що з 2014 р. знаходиться на тимчасово окупованій території, отже, опрацьовувати справу особисто дисертантка не могла. Архівне посилання “запозичене” із збірника документів.
11	ДА Одеської області	4	9	Відомостей про роботу дисертантки в архіві не маємо.
12	ДА Хмельницької області	7	8	Відомостей про роботу дисертантки в архіві не маємо.
13	ДА Харківської області	6	8	Архівні посилання на справи “запозичені” із онлайн-публікації документів (ф.П-72, оп.1, спр.51; ф.П-72, оп.1, спр.52; ф.П-80, оп.1, спр.43; ф.Р-154, оп.1, спр.21 та ін.).
14	ДА Чернігівської області	8	10	Архівні посилання на справи “запозичені” із збірника документів (ф.П-616, оп.1, спр.5; ф.П-293, оп.1, спр.304) або праць

				інших дослідників (ф.П-8, оп.1, спр.9; ф.П-616, оп.1, спр.5; ф.П-293, оп.1, спр.304).
15	ДА Миколаївської області	1	1	Архівне посилання “запозичене” зі збірника документів.
16	ДА Херсонської області	1	1	Справа перевірена <i>de visu</i> . На аркуші користування документами підпису О. Стасюк не виявлено . У Списку використаних джерел інформація про справу сфальшована: у неправильно названому фонді (замість ф.П-185 вказано ф.185) справи із таким заголовком, як зазначено у дисертації, немає. Архівне посилання “запозичене” із збірника документів.

Додаток 6

Фабрикації в авторефераті та дисертації реального стану дослідження дисертанткою проблеми. Текст автореферату не відповідає змісту дисертації

1. У дослідженні жодним чином не використано анонсовані в авторефераті та дисертації наступні складові методології (посилання зроблені на сторінки автореферату):

Метод критичного аналізу джерел **(с. 2)** (насправді зроблено лише бібліографічний огляд архівних фондів і публікацій без спроб з'ясування інформаційного потенціалу джерел різного походження, видів та різновидів, а також ступеня самодостатності джерельної бази, наявних у ній інформаційних прогалин та впливу останніх на дослідження проблеми);

Методи: історичної антропології, мікроісторії, “нової соціальної історії”, історія повсякденності, синергетичний підхід **(с. 11-12)**.

2. Не відповідають дійсності тези з пункту “Наукова новизна”:

– “встановлено специфіку мобілізації «на село» уповноважених усіх рівнів” **(с. 2)** (насправді не досліджено районний рівень, у роботі наведено лише кілька прикладів замість того, щоб досягти територіальної репрезентативності і виявити спільне й особливе на регіональному рівні; крім того, взагалі не розглядалося питання по персональний склад уповноважених).

– *“Виявлено кореляційні зв’язки у здійсненні геноциду українців комуністичним тоталітарним режимом”* **(с. 2)** (у цій ділянці жодних дослідницьких процедур не проведено);

– *«узагальнено соціально-психологічні характеристики уповноважених у хлібозаготівельних кампаніях 1932-1933 рр.»* **(с. 3)** (жодного узагальнення науковими інструментами не проводилося, бо відсутнє дослідження соціально-психологічних характеристик уповноважених на емпіричному рівні; узагальнення підмінено накиданням умоглядної схеми);

– *«Удосконалено: змістове наповнення базових категорій дослідження (тоталітаризм, тоталітарні інституції, геноцид, соціокультурна деформація,*

окупація, анексія)” (с. 3). (У цій ділянці повною мірою проявилось цілковите нерозуміння дисертанткою самої сутності наукового дослідження. В дисертації просто у стовпчик наводяться її власні визначення перелічених вище понять (с. 104–105 дисертації) без попереднього аналізу наявних дефініцій, їхніх вад та переваг запропонованих версій. Тобто науковій спільноті запропоновано прийняти все “на віру”. До всього дефініції дисертантки не вносять нічого нового й лише погіршують ті визначення, які перебувають в науковому обігові).

3. Не відповідає дійсності теза з параграфа “Висновки”:

“Особливістю реферованої праці є введення до наукового обігу значної кількості архівних документів” (с. 32) (насправді у дисертації введено до наукового вжитку буквально одиниці джерел; решта посилань на архіви – це фабрикація особистого внеску у цій ділянці (див. *Додаток 4* та *Додаток 5*).

4. Дисертантка фабрикує власний пріоритет у з’ясуванні багатьох положень, зазначених у “Висновках”. Насправді більшість висновків, до яких вона прийшла, є давно з’ясованими в науці питаннями. Для наочного прикладу можна навести наступні:

– “Політика комуністичного тоталітарного режиму в СРСР та Голодомор-геноцид призвели не лише до катастрофічних людських втрат, а й до масштабних деформацій соціальної структури українського суспільства. Консолідація комуністичної владної вертикалі в Україні означала поширення на українські етнічні землі політичних та соціальних практик, привнесених із Росії. Декларативний принцип інтернаціоналізму означав замасковану ідею великодержавного шовінізму. Декларуючи визнання за українцями права на самовизначення, В. Ленін насправді мав плани поетапного поглинання українських земель Росією. Більшовики не мали намірів надавати реальну самостійність Україні. Армія, спецслужби та ключові наркомати, що діяли в УСРР, були не більше ніж філіями відповідних російських відомств. Частина владного апарату Радянської України формально була окремішньою, але навіть ті наркомати, які формально були незалежними, не мали самостійності у прийнятті рішень. Контроль за ними покладался на систему уповноважених, які діяли на кількох рівнях” (с. 30 автореферату).

– “Уповноважені відіграли значну роль в організації в Україні масового штучного голоду 1921–1923 рр. Вони збирали зерно і відправляли за межі

республіки, «навіть у збиток власному постачанню». Загалом упродовж хлібозаготівельної кампанії 1921–1922 рр. із голодуючої України в Росію було вивезено 22 млн пудів хліба. Масовий штучний голод 1921–1923 рр. продемонстрував реальне ставлення Росії до України, яку в Москві розглядали як завойовану територію” (с. 31 автореферату).

Мало того, ключовий термін дисертації (“уповноважені”) в зазначених у попередніх абзацах випадках вживається не за призначенням, що засвідчує системне нерозуміння авторкою реалій 1920–1923 років. Адже у цей час термін “Уповноважений” при уряді УСРР означав представника того чи іншого об’єднаного з РСФРР наркомату, який входив до складу уряду УСРР на правах наркома і підпорядковувався також ВУЦВК. Тобто по суті йшлося про подвійне підпорядкування посад, які пізніше нікуди не поділися – вони були перетворені на республіканські наркомати – відгалуження загальносоюзних. Але про республіканських наркомів як уповноважених у 1932–1933 роках авторка вже не пише, у період 1932–1933 рр. зміст терміну інший.

У висновках до **Розділу 2 дисертації**, які самі по собі несистемні, хаотичні, малопов’язані із тематикою дослідження та не відбивають зміст розділу, наведено низку тверджень, які суперечать неодноразово підтвердженим фактам.

Так, на с. 154 зауважується: “З кінця 1919 р. до 1920 р. маємо нову масову хвилю неконтрольованих працівників із РСФРР”. Цей висновок не лише не впливає з наведених фактів, а і прямо суперечить наявним настановам і практиці, яка існувала в той час.

Інший висновок на цій же с. 154 (“17 січня 1920 р. в циркулярному листі ЦК КП(б)У губкомам КП(б)У було задекларовано намагання взяти під партійний контроль мобілізацію в Україні не лише «товаришів, котрі володіли українською мовою», а й «товаришів із Росії»”) суперечить наведеній на с. 139 цитаті із циркулярного листа ЦК КП(б)У губкомам КП(б)У від 17 січня 1920 р., зміст якого, схоже, дисертантка просто не зрозуміла.

Наступний абзац на с. 154 (а це все означено як висновки до розділу) звучить так: “У квітні 1920 р. М. Скрипник був відряджений до Полтави як представник ЦК з новими для нього функціями. Мобілізацію партійних працівників на Правобережну Україну було розпочато з Полтави”. Та частина речення, що про Скрипника, не несе

жодного змістовного навантаження, та й відряджали його до Полтави насамперед тому, що ще не було визначено, яку посаду в уряді УСРР йому надати. М. Скрипник приїхав до України на місяць раніше встановленого йому терміну (після того, як на початку квітня його відпустили на Україну з Кавказького фронту, йому надали 1,5 місячну відпустку). Інша ж частина висновку не відповідає дійсності, адже мобілізація партійних працівників на Правобережжя у квітні 1920 р. не “розпочиналася”, а “продовжувалася”, а розпочата вона була у попередні місяці.

Подібний характер й інших висновків до розділу: навіть якщо вони не містять фактологічних помилок, самі по собі вони є безсистемні і не формують жодної думки. Йде лише повторення окремих тверджень з розділу, а не їх аналітичне осмислення. Та головне у тому, що увесь цей розділ не є по суті складовою визначеної тематики дисертації. Він ніяк не пов’язаний з розділами 3–5. Єдиний зв’язок – термін “уповноважений”, який стосовно початку 1920 р. або має зовсім інший у порівнянні з 1932–1933 рр. зміст, або ж взагалі вигаданий авторкою. Натомість про реалії другої половини 1920-х – початку 1930-х рр., про такі посади цього періоду як “уповноважений сільської ради” чи “сільгоспвиконавець” у дисертації немає ні слова, тоді як змістовно і хронологічно саме аналізу цих місцевих попередників уповноважених 1932–1933 років і слід було приділяти увагу.

Додаток 7

Приклади прямих цитат, що введені до тексту лише для збільшення обсягу дисертації (проаналізовано розділи 2–5, с. 109–387)

Сторінка дисертації	Посилання	Кількість рядків цитати (від 5 і більше)
129	347. Телеграма Главкому И. И. Вацетису. Ленин В. И. Полное собрание сочинений. Москва: Госполитиздат, 1969. Т. 37. С. 234.	6
131–132	353. Комуністична партія Радянського Союзу в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК: 1898–1970. Пер. з 8-го рос. видання. Київ: Політвидав України, 1978. Т. 2. 1917–1924. С. 72.	6
139	373. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 131. Арк. 9, 9 зв.	7
141	378. Коментар: Посилання відсутнє.	11
143	380. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 96–100.	6
143	381. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 131. Арк. 169.	14
144	384. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 110–119. Коментар: На сторінці 145 цитата повторена.	3
144	385. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 96–100.	6
144–145	386. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 110–119. Коментар: У т. ч. є повтор цитати зі с. 144.	27
146–147	390. Девяносто пять миллионов пудов. Продовольственная газета. 1923, 17 февраля. № 8. С. 3.	6
150–153	404. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 136. Арк. 25– 28 зв. Коментар: Цитата наведена мовою оригіналу (російською).	60 (!)
159–160	415. Держархів Харківської обл. Ф. П-80. Оп. 1. Спр. 43 арк.1–3.	8
165	425. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України, Інститут історії України. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. С. 63-64.	9
167–168	430. Держархів Одеської обл. Ф. П-11. Оп.1. Спр. 108. Арк.9.	15
169	434. Держархів Харківської обл. Ф. Р-154. Оп. 1. Спр. 21. Арк.29.	6
170	436. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України, Інститут історії	12

	України. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. С. 90-92.	
170–171	437. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. Київ: Політвидав України, 1990. С. 135-137.	10
171–172	439. Держархів Одеської обл. Ф. П-11. Оп. 1. Спр. 14. Арк. 9-10.	12
172	440. Держархів Одеської обл. Ф. П-11. Оп. 1. Спр. 14. Арк. 72-74зв.	11
173–174	441. Держархів Одеської обл. Ф. П-11. Оп. 1. Спр. 14. Арк. 79-79 зв.	15
174	442. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236 Арк. 40.	17
175	443. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 49; 52.	15
176–177	444. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 55; 74; 82.	20
181	452. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 102.	10
185	462. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України, Інститут історії України. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. С. 235-240.	6
186–187	467. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 235–237.	18
187–188	468. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 228.	9
189	472. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 240, 246-247.	6
192	478. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 4.	7
193–194	483. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 13.	15
195–196	488. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 27.	20
197–198	491. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237 Арк. 125, 126.	13
198–199	492. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 137. Арк. 130–33.	19
199–200	495. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 140–144.	40 (!)
201	497. Командири великого голоду: Поїздки В. Молотова і Л. Кагановича в Україну та Північний Кавказ. 1932–1933 рр. / за ред. В. Васильєва, Ю. Шаповала. Київ: Генеза, 2001. С. 229, 230.	11
201–202	498. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 237. Арк. 177.	11
205	503. Командири великого голоду: Поїздки В. Молотова і Л. Кагановича в Україну та Північний Кавказ. 1932–1933 рр. / за ред. В. Васильєва, Ю. Шаповала. Київ: Генеза, 2001. С. 237.	6

229–230	561. Держархів Вінницької обл. Ф. П-136. Оп. 3. Спр. 14. Арк. 300-302.	8
236	570. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 78.	19
245–247	581. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 8–9. Коментар: фактично документ процитований, але цитата лапками не позначена.	53 (!)
247	582. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 27–28.	14
251	589. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 38–39.	8
252–254	594. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 68–70.	33
256–258	601. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 289. Арк. 220–230. Коментар: фактично документ процитований (див. арк. 220, 221, 225, 226; із незначними авторськими ремарками), але цитати лапками не позначені. Пораховані лише рядки, де без лапок наведений архівний документ.	44 (!)
259–260	604. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 6336. Арк. 99–100.	17
262–263	609. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 106.	21
264	613. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 89.	5
264–265	615. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 83.	11
268–269	627. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 281. Арк. 183–184.	18
270–271	631. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 50–51.	19
274–277	637. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 16. Спр. 19. Арк. 117–124. Коментар: документ цитується кілька разів із незначними авторськими ремарками. Пораховані лише рядки із прямими цитатами.	61 (!)
277–278	638. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 72. Коментар: фактично документ процитований, але цитата лапками не позначена.	10
279	641. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 83.	8
283	649. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 168. Коментар: документ фактично процитований, однак цитата лапками не позначена.	12
284	651. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 187.	6
285–286	653. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 193–195.	29
286	654. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 6. Спр. 282. Арк. 204.	8
300–301	690. Держархів Одеської обл. Ф. П. 579. Оп. 1а. Спр. 104. Арк. 27.	18
301	691. Держархів Одеської обл. Ф. П. 579. Оп. 1а. Спр. 104. Арк. 22.	13

302	692. Держархів Вінницької обл. Ф.П-53. Оп.1. Спр.311. Арк.80–87.	20
303–304	693. Держархів Полтавської обл. Ф. 35. Оп.1. Спр. 11. Арк. 51.	12
304	694. Держархів Полтавської обл. Ф. 35. Оп.1. Спр. 11. Арк. 52.	6
304–305	695. Держархів Одеської обл. Ф. П-11. Оп.1. Спр. 164. Арк. 18; Держархів Одеської обл. Ф. П-55. Оп.1. Спр. 1150. На 138 арк. Коментар: на початку цитата позначена лапками, але не закрита; стилістично цитата дуже добре читається.	17
306–307	696. Держархів Одеської обл. Ф. П-864. Оп. 1. Спр. 113. Арк. 49–50; Держархів Одеської обл. Ф. П-579. Оп. 1а. Спр. 104. На 52 арк	23
308	698. Держархів Харківської обл. Ф. Р-2762. Оп.1. Спр. 421. Арк. 64.	5
309	702. Держархів Харківської обл. Ф. Р-1962. Оп.1. Спр. 281. Арк. 125.	6
309–310	703. Держархів Одеської обл. Ф. 579. Оп. 1а. Спр. 110. Арк. 2; Держархів Одеської обл. Ф. П-11. Оп.1. Спр. 164. На 31 арк.	15
315–317	714. Держархів Вінницької обл. Ф. П-136. Оп.6. Спр. 435. Арк. 115–116.	41 (!)
318–320	718. Держархів Полтавської обл. Ф. 12. Оп.1. Спр. 42. Арк. 4–105.	49 (!)
344	766. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / Упоряд Р. Я. Пиріг; НАН України, Інститут історії України. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. 1128 с. С. 281.	8
347–348	775. Великий голод в Україні 1932–1933 років: у IV т. Т. І. Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / Виконавчий директор Комісії Джеймс Мейс. Київ: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2008. 840 с. С. 547.	11
350	781. Великий голод в Україні 1932–1933 років: у IV т. Т. III. Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / Виконавчий директор Комісії Джеймс Мейс. Київ: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2008. 784 с. С. 389.	10
352–353	788. ЦДАГО України. Ф.1. Оп. 20. Спр. 6390. Арк. 30-31.	6
354	791. Держархів Дніпропетровської обл. Ф. П-19. Оп. 1. Спр. 65. Арк. 54.	10
354–355	792. Держархів Дніпропетровської обл. Ф. П-19. Оп. 1. Спр. 65. Арк. 72–73.	11
361	804. Великий голод в Україні 1932–1933 років: у IV т. Т. III. Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / Виконавчий директор Комісії Джеймс Мейс. Київ: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2008. 784 с. С. 328.	8

369	814. Голодомор на Сумщині у спогадах очевидців: Збірник матеріалів / Упорядкув., передм., приміт. С.В. П'ятаченка. Книга 2. Суми: Видавництво «МакДен», 2008. 170 с. С. 15.	13
371–372	818. Великий голод в Україні 1932–1933 років: у IV т. Т. П. Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США / Виконавчий директор Комісії Джеймс Мейс. Київ: Видавничий дім Києво-Могилянська академія, 2008. 816 с. С. 556.	18
375–376	829. Свідчення Ковальчука Д. Пам'ять народу: геноцид в Україні голодом 1932–1933 років. Свідчення / Упоряд. О.Веселова, С.Кульчицький. Київ: Калита, 2009. 920 с. С. 590–591.	12
376	830. Свідчення Бузовері Я. Г. Пам'ять народу: геноцид в Україні голодом 1932–1933 років. Свідчення. / Упоряд. О.Веселова, С.Кульчицький. Київ: Калита, 2009. 920 с. С. 188–189.	6
377	833. 33-й: голод. Народна книга-меморіал / Упорядн.: Л. Б. Коваленко, В. А. Маняк. Київ: Рад. письменник, 1991. 584 с. С. 501.	11
377–378	834. Пам'ять народу: геноцид в Україні голодом 1932–1933 років. Свідчення. / Упоряд. О.Веселова, С.Кульчицький. Київ: Калита, 2009. 920 с. С. 148–149.	13
380	838. Волинь пам'ятає. Відлуння на Волині голодомору 1932–1933 років у радянській Україні. Науково-документальне видання / Автори-упорядн. М. М. Кучерепа, В. В. Ткачук; за заг. ред. М. М. Кучерепа. Луцьк: РВГ Науковий центр історичних студій Волині, 2008. 440 с. С. 296.	8
383–384	848. Проскурова С. Репрезентація теми Голодомору під час викладання суспільних дисциплін у закладах вищої освіти. Матеріали Міжнародної конференції «Штучні голоди в Україні XX століття» (Київ, 16 травня 2018 року). Київ – Дрогобич : Видавництво «Коло», 2018. С. 255.	11

Загальна кількість багаторядкових прямих цитат складає, за неповними підрахунками, 1278 рядків. Враховуючи, що на сторінці без посилань розміщується 26 (як на с. 119) або 27 (як на с. 122) рядків, загальний обсяг “прирощеного” за рахунок таких цитат тексту складає 47–49 сторінок (без посилань). Тобто із 279 сторінок тексту, що припадає на розділи 2–5, багаторядкові прямі цитати займають щонайменше 17 % обсягу основного тексту дисертації.

Суцільні цитати замість аналітичного викладу засвідчують низький фаховий рівень автора.

Додаток 8

Приклади фактологічних помилок, що порушують логіку викладення матеріалу, а також прояви елементарного нерозуміння аналізованого матеріалу

У авторефераті (с. 12) авторка пише: *“При цьому в 1924–1927 рр. найвища народжуваність була у Степу, Гірничому та Дніпрянському районі – 42,3– 47,0%. Але вже в 1928–1929 рр. цей показник зменшився в усіх районах, у Степу він став найнижчим – усього 34,2%.*

Рівень смертності до 1928 р. коливався в незначних межах, поступово зменшуючи своє значення. Однак у 1929 р. він різко зріс, особливо на Лівобережжі (до 18,2%) та Поліссі (до 19,0%). Найнижчою смертність була в Дніпрянському та Гірничому районах”.

Йдеться про щорічні показники, тобто вказані авторкою показники засвідчують цілковите нерозуміння змісту написаного. Авторка переплутала показники на 1000 осіб (проміле) з відсотками. Адже вказана нею народжуваність за межами людських можливостей, за рік не може народитися від 34 до 47 % від наявного населення. А смертність (причому декларована вже як зменшена) на рівні 18–19 % перевищує навіть рівень смертності у 1933 році. Але дисертантку такі нісенітниця не бентежать, вона просто не розуміє, що в неї написано. Це й не дивно, адже, як то показано у Додатку 1, підрозділ 2.1 дисертації, де і містяться ці нісенітниця, це насправді сплагіачений в інших дослідників текст.

На с. 114 дисертації дисертантка наголошує: *“Загрозливих масштабів набуло також поширення абортів: у 1925 р. в УСРР на 100 народжень припадало 69 абортів”.* Це не лише механічна помилка з перевищення у десять разів показників (насправді 69 на 1000 народжень), а ще й спотворення тенденції. Адже у працях фахівців про 1925 рік йдеться як про нижню межу, про час, коли абортів було мало. А потім почалося стрімке зростання і в 1928 на 1000 народжень було вже 262 аборти.

На тій же таки с. 114 О. Стасюк зауважує: *“Ленінський «Декрет про аборти» 1920 р. засвідчив цілеспрямовану політику комуністичного режиму, що ставив за мету якомога ширше залучення жінок до суспільного виробництва, зокрема, до*

«підняття промисловості». Що тут не так? Окрім того, що Ленін не був підписантом цього декрету, мета цього рішення була цілком іншою: через поширеність нелегальних абортів і високої смертності від неї влада вирішила дозволити легальні аборти з одночасною пропагандою відмови від абортів як такого. Тобто про *“ширше залучення жінок до суспільного виробництва, зокрема, до «підняття промисловості»*” тоді не йшлося, це нічим не аргументована вигадка авторки дисертації. Натомість, якщо вірити словам демографів І. Курило та Н. Рингач, із статті яких, швидше за все, і була взята згадка про постанову про аборти, завдяки цьому рішенням більше ніж в десять разів знизилася смертність жінок від абортів – з 4 % до 0,3 %.

На **с. 113** авторка пише про смерть 3,5 млн українців від голоду 1921–1923 років. І фактично тут же вказує чисельність населення у різні роки чи напередодні цього голоду. Станом на 28 серпня 1920 року вона називає чомусь дві цифри, не пояснюючи при цьому причин розбіжностей – 25,125 млн і 25,645 млн. На **с. 114** пише про 26 млн як про кількість населення УСРР у 1922 році, а в 1923 вказує 26,6 млн. Тобто, за логікою О. Стасюк, у роки голоду 1921–1923, попри смерть 3,5 млн осіб, населення зросло чи то на мільйон, чи то на півтора млн осіб. Такі дані засвідчують цілковите нерозуміння авторкою змісту написаного тексту. Це неприпустимо низький рівень для претендентки на ступінь доктора історичних наук.

До наявних в авторефераті нісенітниць щодо народжуваності та загальної смертності у тексті дисертації додаються інші. На **с. 120** О. Стасюк пише про “стабільно високий” коефіцієнт дитячої смертності – “у межах 128–150 %”. Людині, яка розуміється на елементарних поняттях курсу неповної середньої школи з математики просто таки неможливо збагнути, як могло помирати дітей більше, ніж народжувалося? Адже 100 % – це і є усі народжені. Тим більше, що авторка не наводить джерела цієї цифри.

На **с. 122**. бачимо такий текст: “у 1924–1929 рр. темпи приросту населення УСРР уповільнювалися”. Це є абсолютна неправда, адже саме у цей проміжок часу, зокрема, у 1924–1928 роках (це підтверджується наведеною самою авторкою у додатку до дисертації (Таблиця 2.4) цифрою) кількість населення щороку зростала найвищими темпами – від 643,5 тис. (1928 рік) до 689,3 тис. (1926 рік) осіб за рік. Де

факто реальне уповільнення розпочалося лише в 1929 році (542,3 тис. осіб) і далі посилювалося.

Та попри вказані великі цифри, навіть на їх піку, вони і близько не наближалися до вказаних авторкою відсотків природного приросту – “на рівні 23,4–25,4 %,” для сільської місцевості. Причому, за словами дисертантки, *“лише початок активної фази колективізації та «розкуркулення» в 1929 р. істотно зменшив значення цього показника до 19,3%.”* (с. 123). Якщо взяти до уваги, що більшість населення УСРР таки проживала на селі, то фактично авторка стверджує, що навіть після зменшення щорічний приріст українців становив приблизно на 5,5 млн осіб. Що, зрозуміло, категорично не відповідає реаліям.

Зрозуміло, що у тексті дисертації авторка повторила і навіть примножила наявні в авторефераті неправдиві відомості щодо народжуваності та смертності (с. 123-125), знову згадавши перевищені в десять разів показники. Все вказане унеможливорює погляд на працю О. Стасюк як на наукову.

На с. 127 О. Стасюк зовсім необґрунтовано називає керівника окупаційних військ радянської Росії Володимира Антонова-Овсієнка *“фактично першим уповноваженим російського уряду в Україні”*. Власне, у цьому відбивається її нерозуміння ключового для її дисертації терміну.

На с. 127–128 О. Стасюк пише, що під час укладення 12 червня 1918 р. тимчасової угоди про перемир'я між Українською Державою та РСФРР, за якою *“більшовицький режим визнавав українську незалежність і раніше визначені кордони”*. Твердження про визнання кордонів не відповідає дійсності. Власне, саме питання невизначеності кордонів і стало основним у тому, що укладена угода була Тимчасовою (прелімінарною), а кордони між державами мали бути визначені у ході перемовин. І вже цілковитим порушенням послідовності подій і логіки викладу є розповідь про невиконання цих угод, хронологія якої стосується березня-початку квітня, яка починається словами наступного після абзацу про Тимчасову угоду *“Проте голова Раднаркому В. Ленін не збирався виконувати підписані угоди”*...

На тій же таки с. 128, після згадки про спробу більшовиків України утворити у квітні 1918 року самотійну КП(б)У: *“Діячі партії більшовиків не приховували емоцій: Григорович-Барський закликав вести боротьбу проти українців, Каменєв відверто лютував проти українців, Пахалович називав українців нездалимми ні до якої*

праці, Чебаков погрожував переслідуваннями за «зраду Росії». Наведений приклад є вельми ілюстративним щодо характеристики професійного рівня дисертантки, адже названі діячі жодного стосунку до партії більшовиків не мають. Та й у справжньому більшовицькому центрі лютування ніякого не було: РКП(б) була централізованою партією і жодне організаційне рішення такого масштабу не могло утвердитися без рішення її Центрального комітету.

У наступному абзаці – і знову на **с. 128** зазначається помилкова інформація про кількість членів КП(б)У наприкінці 1918 року: названа цифра – 4 364 членів – стосується липня 1918 року, тобто часу утворення КП(б)У, тоді як у дисертації написано що таку кількість українців КП(б)У нараховувала “до кінця 1918 р.”.

На **с. 128–129** згадується про Георгія П’ятакова як обраного на I з’їзді КП(б)У у липні 1918 року секретаря ЦК КП(б)У та голову утвореного у листопаді 1918 року уряду радянської України. Формально помилки немає, однак на час обрання П’ятакова головою уряду секретарем ЦК КП(б)У був вже Еммануїл Квірінг. Читач про це ніяк не може здогадатися, тоді як насправді тодішній очільник ЦК КП(б)У на той час був категорично проти утворення радянського уряду України.

На **с. 130** О. Стасюк пише: “Офіційна заява російського наркомату закордонних справ про анулювання РСФРР Брест-Литовського мирного договору і припинення визнання УНР, опублікована в газеті «Известия» 24 грудня 1918 р. ...” Знову невідповідність дійсності. Анулювання Брестського мирного договору відбулося ще постановою Всеросійського ЦВК та РНК РСФРР від 13 листопада 1918 р., у якій, зокрема, зазначалося: “Усі включені до Брест-Литовського договору зобов’язання, що стосуються уплати контрибуцій чи поступок територіями чим областями, оголошуються недійсними”. При цьому право націй на самовизначення не заперечувалося. Тобто де-факто заявка на відмову від визнання Української Держави (УНР тоді не існувало) відбулася саме тоді. Однак з Українською Державою в РСФРР були й інші угоди, в тому числі вже згадана Прелімінарна мирна угода від 12 червня 1918 року. Тому Кремль на певний час зайняв вичікувальну позицію. А 24 грудня, вже після зникнення Української Держави, було опубліковано роз’яснення, у якому і наголошувалося, що Україна більше не визнається самостійною державою, а, отже, з дня публікації цього роз’яснення пропонувалося “усім установам РСФРР терміново скасувати все постанови, що

стосуються колишніх українських громадян та вважати усі документи, що видані українською владою, недійсними. З дня публікації цієї постанови усім особам і установам, що представляли інтереси колишньої Української Держави у межах РСФРРеспубліки пропонується негайно припинити свою діяльність та зняти з приміщень, які ними зайняті, усі вивіски та оголошення, які засвідчували їх діяльність як установ та посадових осіб колишньої Української Держави”. Інакше кажучи, мова йшла про остаточне припинення визнання Української Держави, а не про припинення визнання УНР – його в чинному законодавстві РФСРР на той час і так не існувало.

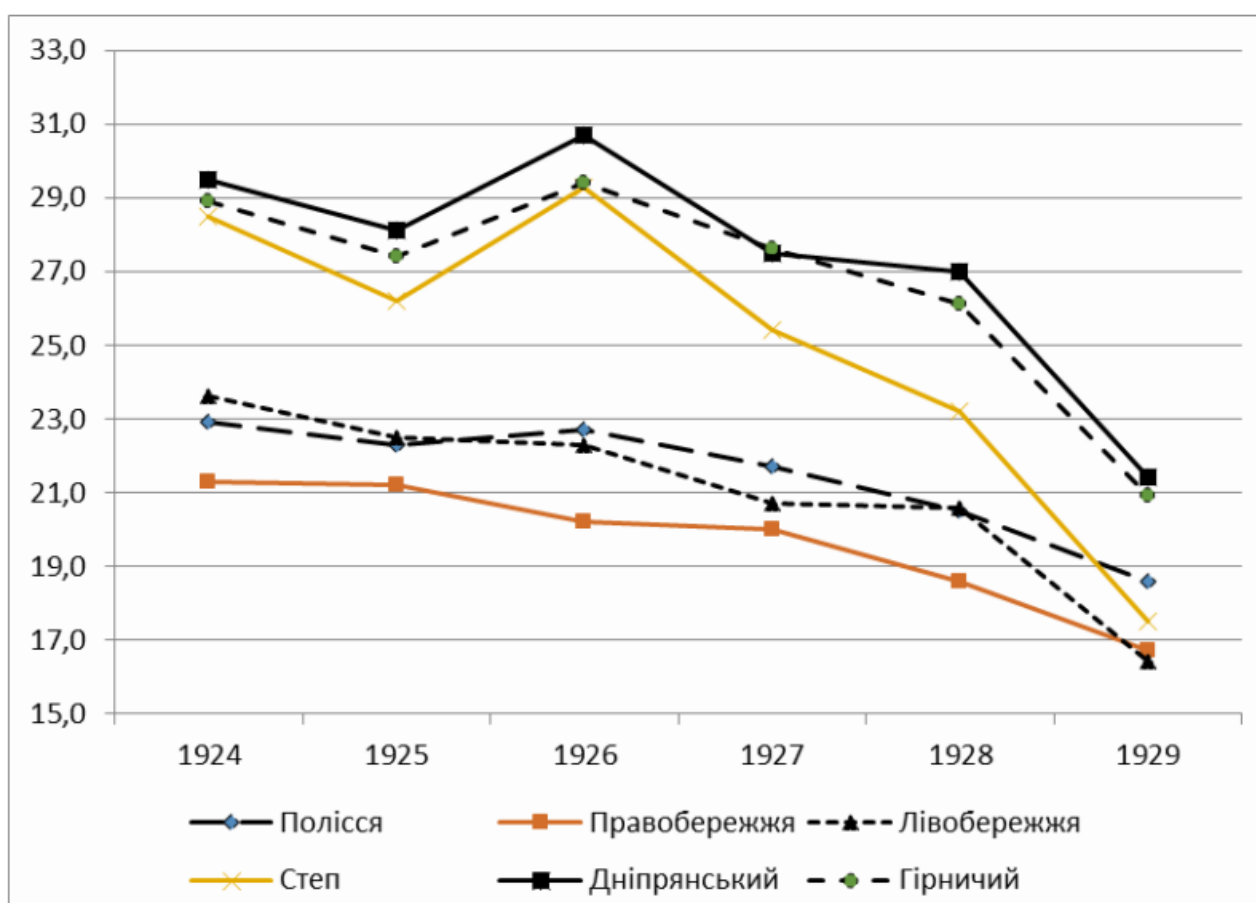
Цікаво, того таки 24 грудня 1919 р. була опублікована схожа постанова про невизнання Грузії самостійною державою і водночас про визнання незалежності радянських Литви та Латвії. Тобто радянська Росія захоплювала колишні національні окраїни колишньої Російської імперії не напряду, а “гібридно”. Тому є невірним твердження авторки на цій же с. **130** про те, що згадане роз’яснення від 24 грудня 1918 р. *“проклало шлях до відкритого військового наступу на українські території”*. Це неправда. Наступ відбувався від прапором радянської України, уряд якої й було утворено 28 листопада 1918 року у Курську. На цій же сторінці загалом слушне твердження, що *“Услід за військами, партійними органами і урядовими установами на Україну масово поїхали партійні добровольці з великих і малих міст центральної Росії.”* обґрунтовується постановою, ухваленою у грудні 1919 року, реальний зміст якої якраз засвідчує спробу суворого контролю над тими, хто відправляється до України. Власне, такий контроль якраз і обумовлювався негативним досвідом 1919 року, коли в Україну їхали усі, хто хотів. Щоправда, у дисертації ця постанова помилково датується 2 січня 1919 року.

Продовжувати демонстрацію подібних наведеним негараздів, що засвідчують нерозуміння авторкою суті того, що відбувалося в УСРР у 1919–1923 роках, можна дуже довго. Тут наведені лише окремі характерні приклади кваліфікаційної невідповідності з низки численних фактографічних помилок, неточностей, явних фальсифікацій. Зазначимо лише, що подібних випадків і далі багато, що засвідчує ненауковість тексту О. Стасюк. Тут і твердження на с. **138** про визнання у грудні 1919 року VIII конференцією РКП(б) ... незалежності України (це при тому, що кількома рядками вище говорилося про федерування у рамках єдиної держави). І вказівка на с. **139** на лютневе 1920 року рішення політбюро ЦК КП(б)У (засідання

політбюро не скликалися до квітня 1920 року) про те, що підбором кадрів для правобережної України має зайнятися “*безпосередньо народний комісар робітничо-селянської інспекції Української СРР М. Скрипник*”. Пікантність ситуації полягає у тому, що у лютому 1920 року М. Скрипник перебував на Кавказькому фронті. До УСРР він повернувся у другій половині квітня 1920 року, а наркомом робітничо-селянської інспекції взагалі став у другій половині травня 1920 року.

Помилки містяться не лише в основному тексті, а і в додатках.

Приміром, на с. 492 міститься рис.2.4 з назвою “Природний приріст населення економічних районів (смуг) УСРР у 1924-1929 рр., %” . Назва нормальна: чому б і не продемонструвати на діаграмі природний приріст у відсотках? Однак показники на самому графіку шокують: авторка вказує фізично неможливий щорічний діапазон приросту населення від 17 до 31%.

Вважаємо, що прикладів фактологічних помилок, що порушують логіку викладення матеріалу та виявів елементарного нерозуміння аналізованого матеріалу наведено достатньо, хоча цей перелік можна продовжувати. Ми вже не беремо до

уваги дрібні помилки на кшталт назви партії, яка, об'єднавшись із УПСР (комуністів), у серпні 1919 року утворила Українську комуністичну партію боротьбистів – УКП(б) (с. 137).

Перелік умовних скорочень дисертації (с. 20-23) зроблено довільно, він не відповідає змісту дисертації. Таке враження, що його просто перенесено з іншої кваліфікаційної праці. Наприклад, у переліку умовних скорочень є аббревіатури *УКП* та *УКП(б)*, які жодного разу не згадуються у тексті дисертації, тоді як наявні у тексті аббревіатури *УПСР* та *УСДРП* (с. 137) не пояснені у цьому переліку. Також у переліку відсутні наявні у тексті аббревіатури *УНР* (с. 33, 78, 105, 127, 129, 130, 134, 135), *УГА* (с. 134). Інший приклад: на с. 144, 149, 155 йдеться про *ВЦРПС*, але у переліку умовних скорочень цієї аббревіатури теж немає. Натомість згадані у переліку *ВЛКСМ* (с. 20), як і *КСРМУ* у тексті дисертації не згадуються жодного разу. *Волвиконком* (с. 20) згадується у переліку джерел, де і без того пояснення є. Цими прикладами не обмежуються негаразди, але вони засвідчують: перелік умовних скорочень не відповідає змісту дисертаційної роботи О. Стасюк.

Не меншою, а то і більшою вадю ніж вагомі помилки є не обдумані і не проаналізовані подача фактологічного матеріалу, єдиною перевагою якої (і то не завжди) стає хронологічна послідовність викладу. Але цього замало для присудження ступеня доктора історичних наук, а з такою кількістю помилок – і поготів.